ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3446 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՐՏ 1883 Ն. Տ. 12 ԱՊՐԻԼ

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՑ ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ 30 ՓԱՐԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով զրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրշ. երկու անգամի համար 2 դրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի:

ՊԱՅՄԱՆ
Կ...ր գնայած , ...փըք
Խմբագրութեան վրայ
Լրագրոյս փարակեր ...
գրասենակն խմբագիր Տ ...
Կ. Պոլիս Բաբը Ալի փողոց և ... Զարքըլը
թիւ 33 Մասիսի գրասենն
Հանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:
Զղպուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Ընկերվարականք (վերջ). — Կարնոյ Հայք. — Թղթակցութիւն (Նիկոմիդիա). — Առողջապահական. — Արդուինի գաւառը (վերջ.) — Առեւտրական. — Թիրթօն Մասիսի:

Կ. ՊՈԼԻՍ 31 ՄԱՐՏ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը Գերմանացի Քահլէր փաշային Ա. կարգի Մէճիտիէ, Միրլիվա Հօպ փաշային Բ. կարգի Մէճիտիէ և Նիկոմիդիոյ Նախագահ ատենին անդամ Գէորգ էֆէնտիին Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տուաւ:

Ն. Կ. Վեհափառութիւնը նաեւ այլ և այլ կարգի պատուանշաններ տուաւ Ասիրի գաւառին ապստամբ ցեղերուն դէմ գործող Օսմ. զօրաց սպաներուն:

Օրլէանեան արքայազուն Շարթըր-դուքսն երէկ Ռուսական շոգենաւով Մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ ի Սեվաստոպոլ, ուստից Թէհրան պիտի երթայ՝ Տփղիսէն և Դաւրէժէն անցնելով:

Պաշտօնական ազդ. մը կը ծանուցանէ թէ վեհ. Սուլթանն հրաման ըրած է որ մայրաքաղաքիս և Օսմ. գաւառաց մէջ երկրագործական արուեստահանդէսներ բացուին: Երկրագործական Նախարարութիւնն այժմ սոյն բարձր հրամանին գործադրման եղանակներուն վրայ կը խորհի:

Վագըթ կ'ըսէ թէ հեռագրաց և թղթատարական վարչութեան օտար թղթակցութեանց սենեկին տնօրէն Կլըտանի էֆէնտիին անունն ալ Լիբանանու կառավարչութեան ընտրելեաց ցանկին մէջ մնացած է:

Վեհ. Սուլթանին բարձր հրամանաւ՝ ի մօտոյ վեց աշակերտք պիտի ղրկուին Գերմանիոյ երկրագործական վարժարաններն: Ասոնք իրենց ուսումն աւարտելէ յետոյ Օսմ. գաւառաց մէջ երկրագործական քննիչ պիտի կարգուին: Երկրագործական Նախարարութիւնը ծանուցանելով թէ յիշեալ աշակերտք կայսերական քաղաքային վարժարանէն կամ Ղալաթա—Սէրայի Լիսէէն եւնոր ուսումնաւարտներէն պիտի ընդունուին, կը հրաւիրէ փափաքողներն որ այժմէն առեւտրական Նախարարութեան երկրագործական սենեակը ներկայանալով իրենց անուններն արձանագրել տան, որպէս զի լինելիք քննութեանց ժամանակին:

Հեռագրաց և թղթատարական վարչութիւնը պաշտօնական ազդով մը կը ծանուցանէ թէ Պէյքէթաշի և Ագ-Սէրայի բնակչաց դիւրութիւն մը ըլլալու համար, յիշեալ տեղերու թղթատուններն այսուհետեւ 4էն սկսեալ Թուրքիոյ ամեն կողմանց համար Թուրքերէն հեռագրեր պիտի ընդունին:

Եէմէնի պաշտօնական Սանաա լրագրին վերջին թիւերէն կը տեսնուի թէ այդ գաւառին մէջ ծագած խռովութիւնք դեռ ամբողջապէս հանդարտած չեն: Քէնի-Մէրվան ցեղերն իրենց ապստամբութիւնը կը շարունակեն: Օսմ. զօրաց հրամանատար գնդապետ Բէֆէդ պէյ մարտ ամսոյ վերջին օրերը վեց գումարտակ զօրօք բազմաթիւ ապստամբաց վրայ յարձակեր է, որք տկար ընդդիմութիւն մ'ընելէ յետոյ ի փախուստ դարձեր են իրենց զինուց և ռազմամթերաց մեծ մասն և բազմաթիւ ուղտերն Օսմ. զօրաց ձեռքը թողլով:

Պուլղարական գործակատար Պ. Զանոֆ՝ նախընթաց օրը Բ. Դրան երթալով երկար տեսակցութիւն մ'ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշայի հետ: Կը հաւաստեն թէ այս տեսակցութիւն՝ Պուլղարիոյ իշխանին ի մօտոյ մայրաքաղաքս գալուն և այս առթիւ անոր լինելիք պաշտօնական ընդունելութեան կը վերաբերէր: Լա Թիւրքի լրագիրը կ'ըսէ թէ որովհետեւ Պուլղարիոյ իշխանն օտար պատուանշաններ միայն ունի, երբեմն Սերպիոյ իշխանին եղածին պէս Ա. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան պիտի ղրկուի ի Վառնա, որպէս զի իշխանն Օսմ. պատուանշանով մը կարենայ ներկայանալ վեհ. Սուլթանին: Մէճիտիէ պատուանշանն յետոյ ականակուռ Օսմանիէ պատուանշանի պիտի փոխուի եղեր:

Յայտնի է թէ մաքսական սակագիները քննելու և վաճառաց գիներն որոշելու պաշտօնով երկու յանձնախումբ կազմուած են, որոց մին Ղալաթիոյ մաքսատան և միւսը Պոլսոյ մաքսատան մէջ կը գումարուին: Մայրաքաղաքիս առեւտրական սենեակն իւր անդամոց չորսը պատուիրակ կարգեց, որպէս զի յիշեալ յանձնախմբոյ աշխատութիւններուն մասնակցին: Նախարարաց խորհուրդն ընդունեց յիշեալ պատուիրակաց անուանումն, որք են՝ Պ. Սէվասթոբուլօ և Պ. Ս. Միլ, Ղալաթիոյ յանձնախմբին համար, Տ. Կիւմիւշկէրտան էֆէնտի և Պ. Զ. Հաճոբուլօ, Պոլսոյ յանձնախմբին համար:

Առեւտրական և երկրագործական Նախարարութեան կողմէ հրատարակեալ վիճակագրէ մը կը տեսնուի թէ Թուրքիոյ հանքաց եկամուտն՝ որ 1881 տարւոյ մէջ 37,425 ոսկի էր, 1882ին 139,922 ոսկւոյ, և անտառաց եկամուտն՝ որ 1881ին 83,652 ոսկի էր, 1882ին 102960 ոսկւոյ հասած են:

Ինչպէս յայտնի է, Ալլահվէրտի Յովհաննէս էֆէնտիի և Կէօչէեան Յակոբ էֆէնտիի միջև 41,000 ոսկւոյ դատ մը բացուած էր: Ալլահվէրտի Յովհաննէս էֆէնտի 41,000 ոսկի կը պահանջէր Կէօչէեան Յակոբ էֆէնտիէն և իւր պահանջն հաստատող վճիռ մը ստացած էր վերաքննութեան ատենէն: Ցանժամ Կէօչէեան Յակոբ էֆէնտի, որ ի բացակայութեան դատապարտուած էր, վերաքննութեան ատենին նախագահ Սուրէնեան Յովհաննէս էֆէնտին ամբաստանեց իբր թէ Ալլահվէրտի էֆէնտիին կողմնակցութիւն ըրած էր, և դատ բացաւ անոր դէմ: Վճռաբեկ ատեանն անցեալ շաբաթ օրն այս կարեւոր դատով զբաղեցաւ: Կէօչէեան Յակոբ էֆէնտիի փաստաբանը Կարկուր էֆէնտին էր, իսկ Սուրէնեան Յովհաննէս էֆէնտիի փաստաբանը՝ Պօլոեան Աւետիս էֆէնտի: Սուրէնեան Յովհաննէս էֆէնտիի դէմ եղած ամբաստանութիւնը չկրցաւ հաստատուիլ. իւր փաստաբանը դիտել տուաւ թէ Կէօչէեան Յակոբ էֆէնտիի դէմ տրուած վճիռն, որ այս վերջին դատին առիթ տուած էր, միայն Սուրէնեան Յովհաննէս էֆէնտիի ստորագրութիւնը չէր կրեր, այլ նաև չորս դատաւորաց երեքին ստորագրութիւններն ալ, հետեւապէս Կէօչէեան Յակոբ էֆէնտի յիշեալ գումարն հատուցանելու պիտի դատապարտուէր միշտ՝ եթէ Սուրէնեան Յովհաննէս էֆէնտի ձեռնպահ մնար, քանի որ դատաւորաց մեծ մասն ի նպաստ Ալլահվէրտի Յովհաննէս էֆէնտիի վճիռ կու տար: Դատարանն երկու կողմն ալ լսելէ յետոյ իւր վճիռը տուաւ, որ Կէօչէեան Յակոբ էֆէնտիի ամբաստանութիւնը կը մերժէ և վերաքննութեան ատենին վճիռը կը հաստատէ ի նպաստ Ալլահվէրտի Յովհաննէս էֆէնտիի:

Լրագիրք ոմանք ծանուցին երէկ թէ Արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշա Լիբանանու խնդիրը կարգադրելու համար այսօր ինքեան հրաւիրած էր մեծ տէրութեանց դեսպանները: Ավէրթիզըր լրագիրը կ'ըսէ թէ այս լուրը սխալ է: Ոչ միայն այս առուր համար հրաւէր ղրկուած չէ, այլ և կը կարծուի թէ դեսպանք շաբաթ օրն եւս չպիտի կրնան գումարուիլ, ըստ որում դեսպանաց միջեւ դեռ համաձայնութիւն գոյացած չէ: Անգլիա և Ռուսիա միշտ առարկութիւն կ'ընեն Բրէնք Պիլլ Ցոտա փաշայի ընտրելութեան դէմ, և Ֆրանսա Ռիւսթէմ փաշայի պաշտօնին մէկ ամիս անգամ երկարելուն բացորոշապէս կը հակառակի: Իրաց այս վիճակին մէջ, կ'ըսուի թէ Բ. Դուռն որոշած է առ ժամանակեայ կառավարիչ մը դնել Ռիւսթէմ փաշայի տեղ, մինչեւ որ նոր կառավարիչը վերջնապէս անուանի: Ինչպէս յայտնի է, [illegible] րիլ 12/24ին կը լրանայ. այն է 12 օրէն:

Վագըթ այսօր դարձեալ բաթանթի օրինաց վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ քանի որ Ֆրանսայէն զատ միւս բոլոր տէրութիւնք իրենց հաւանութիւնը տուած են, Ֆրանսայի ընդդիմութեան պատճառաւ պէտք չէ յետաձգել այնպիսի օրէնքի մը գործադրութիւնն, որ Բ. Դրան մէկ յայտնի իրաւունքն է: Զրոյցի մը նայելով, կը յարէ յիշեալ լրագիրը, Բ. Դուռն յիշեալ օրէնքը քանի մ'օրէն գործադրելու դիտաւորութիւն ունի եղեր:

Մահսուսէի ընկերութեան Գալսէբիէ շոգենաւը նախընթաց օրը Մալթա գնաց: Յիշեալ շոգենաւին մէջ կը գտնուէր Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Բառնիս էֆէնտիի դիակն, որ Մալթա կղզոյն մէջ իւր ընտանեաց դամբարանը պիտի թաղուի:

Բ. Դուռը վախճանեալ Բառնիս էֆէնտիի տեղ նոր իրաւագէտ խորհրդական մը պիտի անուանէ:

Կը յիշեն ընթերցողք թէ Եգիպտոսի բնակեալ օտարազգիք աղերսագիր մ'ստորագրելով Լորտ Տըֆըրինի տուած էին խնդրելով որ հասարակաց ապահովութեան համար Անգլիական կառավարութիւնն իւր զօրքերը չառնու եւ չկոչէ Եգիպտոսէն:

Վագըթ՝ Եգիպտական լրագրէ առնլով՝ կ'ըսէ թէ Եգիպտացիք իրենց կողմէ վեհ. Սուլթանին մատուցանելու համար աղերսագիր մը կ'ստորագրեն, որով պիտի խնդրեն եղեր որ Անգլիական զօրքերը ժամ յառաջ մեկնին իրենց երկրէն:

Ռըվիւ Տէ Տէօ Մօնտ հանդէսն զատ, այն ամեն Եւրոպական լրագիրք, որոց Թուրքիա մտնելը ժամանակէ մ'ի վեր արգիլուած էր, Բ. Դրան հրամանաւ պիտի կրնան վերստին Թուրքիա մտնել:

Պէզզաթէնի մէջ տեղի ունեցած գողութեան առթիւ կասկածներ կան Մոսկոֆլու Սեդրակ անուն հայազգի ոսկերչին վրայ, որ կողոպտեալ դարանին փականքը դարան մ'ունի, զոր այդ գողութեան դէպքին երեւան ելնելէն ի վեր չէ բացած և ինքն ալ անյայտ է: Այս գիշեր ոստիկանք յիշեալ հայազգւոյն Հիսար տիպլի կողմն ունեցած տունը պաշարման տակ պահեցին, և կը լսենք թէ այսօր անոր սնտուկներն և տունը պիտի խուզարկուին:

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարսիլիա 11 ապրիլ.

Նաւահանգստին գործաւորները, թուով 7,000, գործադուլ ըրին:

Պէրլին, 11 Ապրիլ.

Օսմանեան դեսպան Սայիտ փաշա Գերմանիոյ կայսեր ներկայացաւ այսօր հանդիսաւոր կերպիւ ի ներկայութեան Հացֆէլտ կոմսին:

Սայիտ փաշա իւր դեսպանական վկայագրերը մատուցանելու ժամանակ Գերմանիոյ նկատմամբ Թուրքիոյ ունեցած բարեկամութեան վրայ խօսեցաւ. կայսրն՝ իւր պատասխանին մէջ առ վեհ. Սուլթանն եւ առ Օսմանեան տէրութիւնն ունեցած բարեկամական զգացմանց վրայ խօսեցաւ: Սայիտ փաշա կայսրուհւոյն ալ ներկայացաւ:

Պէրլինի լրագիրք կը հաստատեն թէ Անգլիա դիւանագիտական ջանքեր ըրեր է Ռումանիոյ կառավարութեան մօտ, որպէս զի Դանուբի դեսպանաժողովոյն որոշմանց դէմ իւր կրաւորական ընդդիմութենէն ետ կենայ:

Դեռ գումարուած չէ Դանուբի յանձնախումբն, որուն իշխանութիւնը չէ ճանչցուած Ռումանիայէն:

Լոնտրա 11 ապրիլ.

Մայրաքաղաքիս պահապան զօրաց ուժ տալու համար հոս հասան: Գնդակաւոր փամփուշտներ տրուած են բոլոր պահակ զօրաց եւ հրամանները յղուած:

Գահիրէ 11 ապրիլ.

Սուտանէն եկած լուրեր կը ծանուցանեն թէ Եգիպտական զօրքերն աւելի երկար ժամանակ Սուտ Մարգարէին դիմադրելու անկարող են, եւ թէ ապստամբութեան հետ միանալով դասալիք լինելու տրամադիր կ'երեւին: Խարթումի անկումը մօտալուտ կը համարուի:

Փարիզ 11 ապրիլ.

Կառավարութիւնն հերքել տուաւ մօտաւոր փոխառութեան մը զրոյցը: Բայց հերքել չտուաւ 0/0 ին 5 տոկոսաւոր արժեթղթոց փոփոխման զրոյցները, զոր Պօրսան այժմէն՝ մօտալուտ կը համարի:

Հնդկաստանէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսական զօրքերն Հանոյ միջնաբերդին հետ հաղորդակցութիւններն ապահովելու համար մարտ 23 ին նոր կէտեր գրաւեր են Թոնքինի մէջ եւ թէ Հիւէի (Աննամ) Ֆրանսական դեսպանն իւր բնակարանը թողլով դեսպանատան պաշտօնէութեան հետ Սայկոն հասեր է (Ֆրանսական Քոչինչին):

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ խառն ժողով չգումարեցաւ: Քաղաքական ժողովն առանձին գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և դեր-ատենապետութեամբ Հալաճեան Մեծ. Բարսեղ էֆէնտիի:

1. Ազգային ուղղակի տրոց հաւաքման համար Տնտեսական խորհուրդն հրահանգ մը պատրաստելով Քաղաքական ժողովոյ ներկայացուցած էր: Ժողովն յետ քննութեան վաւերացուց այս հրահանգը:

2. Քաղաքական ժողովոյ մասնախումբը կեդրոնական վարժարանի մ'և վարժապետանոցի մը հաստատման համար Ուսումնական խորհրդոյ ներկայած ծրագիրը քննելով, իւր տեղեկագիրը ներկայած էր, որ այդ ծրագրին ընդունելութիւնը կ'եզրակացնէր: Ժողովն որոշեց այս մասին նախ Տնտեսական խորհրդոյ կարծիքն առնուլ, ըստ որում Ուսումնական խորհրդոյ ծրագրին Ազգային կեդրոնական Սնտուկին վրայ եւս նիւթական պարտաւորութիւն մը կը դնէ:

3. Գում գափուի գաւառի Ս. Յարութիւն Եկեղեցւոյ թաղն ինքզինքը կառավարելու անկարող լինելով, Քաղաքական ժողովն որոշեց որ այսուհետեւ այդ թաղին եկեղեցւոյն ու դպրոցին մատակարարութիւնը Մայր-եկեղեցւոյ Թաղական խորհրդոյն յանձնուի: Բայց մինչեւ որ այս յանձնումն կատարուի, առժամանակեայ Թաղական խորհուրդ մը կազմեց, որպէս զի Գում գափուի դուրսի թաղին գործերն անխնամ չմնան Զատկի շաբաթներուն մէջ:

4. Քաղաքական ժողովն ինչ ինչ կարեւոր խնդիրներով ալ զբաղեցաւ, որք Բ. Դրան հետ բանակցութեան կը կարօտին. նաև ուրիշ քանի մը խնդիրներով, որք հանրային կարեւորութիւն չունին:

Երէկ կրօնական ժողովն և Տնտեսական խորհուրդն ալ գումարեցան և ընթացիկ գործովք զբաղեցան:

Զրոյց կայ թէ վեհ. Սուլթանին կողմէ Ս. Պատրիարք Հօր նուիրուած ընդարձակ տան գինն երէկ Օսմ. Պանքայէն ամբողջապէս վճարուած է:

Քաղ. ժողովոյ Ատենապետ Մաքսուտեան վսեմ. Սիմոն պէյ Իճատիէի և Գուզկունճուգի միացեալ թաղերէն երեսփոխան ընտրուած է:

Ասորիներու կաթողիկոսին ծանօթ բողոքին վրայ Ս. Պատրիարք Հօրը [illegible] թեան կողմէ հրաման ղրկուած է Տիարպէքիրի կուսակալութեան, որ Մարտինի ընդհանուր դատախազին փոխանորդն, որ անպատշաճ խօսքեր ըրած էր յիշեալ կաթողիկոսին դէմ, դատի ենթարկուի:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսն իւր թեմին մէջ առաջնորդական տեղապահի պաշտօն յանձնած է Երուսաղեմայ վանքէն արտաքսեալ միաբանաց միոյն:

Գոհութեամբ կը կ'իմանանք թէ բարձրյիշատակ Աղաթոն Գրիգոր էֆէնտիի որդին, Պ. Երուանդ Աղաթոն, որ Կրինեոնի երկրագործական վարժարանին աշակերտած էր քանի մը տարիէ ի վեր, վերջերս իւր ուսմունքն աւարտելով քննութիւն տուած է ուրիշ 28 ուսանողաց հետ, որոց 6ն անյաջող եղած են: Հայազգի ուսանողն՝ ընդունուած 22 աշակերտաց մէջ եօթներորդն եղած է, և տնօրէնութեան և դասատուաց ծափահարութեանց մէջ ընդունած է իւր վկայականն: Վարժարանի կանոնագիրն ութ առաջին ուսումնաւարտներուն համար 1,200ական ֆրանքի նպաստ մ'ալ կը տրամադրէ: Ընթերցողք կը յիշեն թէ հանգուցեալ Աղաթոն էֆէնտին ալ նոյն վարժարանին մէջ առած էր իւր ուսումը: Փարիզի գիտական հանդէսներէն մին կը հրատարակէ Պ. Ե. Աղաթոնի մի հմտալից յօդուածը մշակելի հողին մէջ պարունակեալ ազոտի փոփոխութեանց նկատմամբ: Յիշեալ երիտասարդը տարի մ'ալ պիտի անցունէ Մարսիլիոյ նահանգին ագարակներուն մէջ գործնական մշակութիւնն ուսումնասիրելու համար, և այնուհետեւ Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ:

Հրատարակուեցաւ "Երկրագունտ" ամսաթերթին Բ. թիւն, յորում Տ. Ռ. Պէրպէրեան կը շարունակէ իւր ուսումնասիրութիւնը "Կնոջ պատմութեան" վրայ, և Հ. Սերովբէ Տէրվիշեան կը շարունակէ և կ'աւարտէ իւր լեզուագիտական յօդուածը "Հայերէն թիւերու" վրայ. Փանոսեան Տ. Աղեքսանդր քերթուած մը կ'ուղղէ "Լա Ծով", և Տ. Գ. Մ. Ա. կը շարունակէ իւր աշխարհագրական յօդուածը "Թուրքաստանի" վրայ. Տ. Մ. Յ. ամսաթերթին ներկայ թիւը կը փակէ շարունակելի յօդուածով մը, որոյ նիւթն է "Ժողովրդային նախապաշարմունքն ի մասին բժշկութեան":

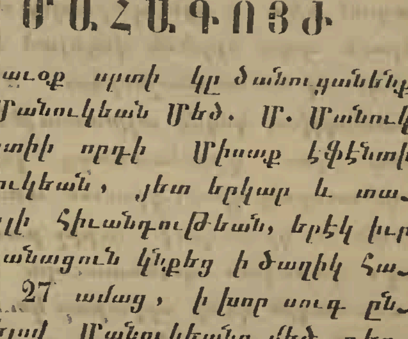

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

Ցաւօք սրտի կը ծանուցանենք թէ Մանուկեան Մեծ. Մ. Մանուկ էֆէնտիի որդի Միսաք էֆէնտի Մանուկեան, յետ երկար և տաժանելի հիւանդութեան, երէկ իւր մահկանացուն կնքեց ի ծաղիկ հասակի 27 ամաց, ի խոր սուգ ընկղմելով Մանուկեանց մեծ գերդաստանն, և դառն կսկիծ պատճառելով իւր բոլոր բարեկամաց:

Հանգուցեալ Միսաք էֆէնտի, ստացած մեծամասնամ կրթութեամբն և ազնիւ բարուք նշանաւոր տեղ մը բռնած էր ազգային երիտասարդութեան մէջ, և պայծառ ու բեղմնաւոր կուտար իւր գործովը ծնողաց, ինչպէս նաև ազգին, յոյսեր, որք այսօր գերեզման կ'իջնեն իրեն հետ:

Ցուղարկաւորութիւնն այսօր կը կատարուի ի Գատըգիւղ արժանավայել հանդիսիւ ի ներկայութեան Ս. Պատրիարք Հօր և համայն երեւելեաց ազգին:

Լրագրոյս խմբագրութիւնն ալ իւր խորին ցաւակցութիւնն յայտնելով հանգուցեալ Միսաք էֆէնտիի վշտահար ծնողաց և եղբարց, երկնից մխիթարութիւնը կը մաղթէ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՔ

Ա.

(Շար. և վերջ)

"Ֆրանսացի ընկերվարականաց երկրորդ խմբին, այն է Հաւաքականներու (Քօլէքթիվիսթ) դէմ չենք կրնար նոյն առարկութիւնն ընել թէ ընկերային վերակազմութեան հիմնագիր մը չունին: Գա անտարակոյս թերի է տակաւին, և յայտնի չէ թէ ընկերային նոր դրութիւնն ինչպէս կրնայ գործադրուիլ ենթադրելով իսկ թէ մեծամասնութեան հաւանութիւնն ստացած է: Բայց վերջապէս, Հաւաքականք իրենց ծրագրին հիմնական սկզբունքները դըրած են: Անոնք կ'ըսեն թէ Ֆրանսական Յեղափոխութեան պատմութեան մէջ էական կէտ մը կայ, այսինքն թէ, յայնժամ հասարակ ժողովրդեան մէջ կային առանձնաշնորհեալ անձինք, որք միջին դաս մը կը կազմէին, դրամագլխոյ տէր, որոյ հակապատկերն էր գործաւորաց դասն: Արդ, այս երկու դասակարգութիւնք մեր (Ֆրանսայի) բոլոր քաղաքական փոփոխութիւններէ ետքն ալ կանգուն մնացած են, և շոգեշարժ մեքենաներուն ճարտարարուեստից գործածութիւնն և դրամագլխոյ կեդրոնացմամբն, այդ երկու դասուց միջեւ եղած տարբերութիւնն առաւել ընդարձակուած է: Հասաւաք, այսինքն իրենց դրամագլխին շահովն ապրող անձինք, և այն մարդիկ որք, իբրև վարպետ կամ չոհադէտ ([illegible]), այլոց աշխատութեամբ կը շահին, առանձնաշնորհեալ կամ միջին դասը կը կազմեն։ Ամէն արհեստաւոր, որոյ բոլոր դրամագլուխն են իր բազուկներ, կամ իր միտքը միայն, չունեւոր դասուն կը պատկանի (պրոլէտարիա)։ Նպլուատի միջոցներուն կորզիչներն այժմ բուն առանձնաշնորհեալ դասն են։ Մեծ Յեղափոխութեան ժամանակի երեք կարգերն, (Ազնուականութիւն, կղեր և ժողովուրդ), այլ եւս գոյութիւն չունին, բայց միւս երկու կարգեր դեռ կան, և ի հարկէ հակառակութիւն մը կայ անոնց մէջ։ Անոնք որ ստացուածոց տէր են, արտադրողաց աշխատութեամբ միայն հարստացած են։ Ձեռագործով պարապող աշխատաւորաց վճարուած վարձքերն, ենթադրելով իսկ թէ գործաւորի մը գործունէութեան ժամանակին, այսինքն 30 տարւոյ վարձքերը գումարուին, չեն կրնար դրամատէրներու փոխել զանոնք։ Առ առաւելն փոքրիկ գումար մը կրնան կազմել, որ ծերութեան ժամանակի պէտքերը իսկ չբաւեր։ Ուրիշներն աշխատցնելով դրամ շահիլը միայն կրնայ հարստութիւն բերել։ Իրենց մաքրին ոյժով աշխատողներ կան որք հարստութիւն կը դիզեն, ինչպէս բժիշկներ, փաստաբաններ, գիտնականներ, հեղինակներ, բարձրաստիճան պաշտօնեայներ և այլն. բայց իրենց այս վիճակ կը պարտին այն դաստիարակութեան զոր ստացած են, և այն պարապոյ ժամերուն զորս երբեմն վայելած են, և այս ալ առանձնաշնորհում մ'է։ Դրամագլխոյ կողմէ աշխատութեան վրայ (կամ դրամատերոց կողմէ գործաւորաց վրայ) դրուած տուրքն 100ին 50 կը հաշուի. ուրիշ բառերով, վարձկան արհեստաւորն իր ժամանակին կէսը ձրիաբար կուտայ իր տիրոջ։ Քարլ Մարքսի բացատրութիւնը գործածելով, դրամագլուխը պարզապէս աշխատութիւն մ'է որուն համար վճարում չէ եղած։ Աւելի զատ, վարձքերը, մրցման պատճառաւ, անխուսելի միտում մ'ունին այն աստիճան իջնալու, որ հազիւ կը բաւեն գործ[illegible] մի և նոյն պատճառաւ։ Լասալ բռնաւորաց օրէնք կ'անուանէ վարձուց այս օրէնքը։ Չքաւորը, կ'ըսեն Հաւաքականք և բոլոր Ընկերվարականք, ստրուկ մը պէս է։ Հին ժամանակի տասանորդը կը վճարէ և տարապարհակ աշխատութիւնը կը կատարէ ուրիշ ձեւի մը տակ։ Չքաւորն առաջ ազնուականաց աւատապետութիւն մը կը հարստացըներ, այսօր դրամատիրաց աւատապետութիւն մը կը հարստացնէ։ Առողջութեան վնասակար և յոգնեցուցիչ աշխատութիւն մը կատարելու կը պարտաւորի հանքերու, ձուլարաններու, գործարաններու, և ուրիշ գործատեղիներու մէջ, որք արհեստաւորաց թիւրան անուամբ տեղ դատապարտուած են։ Ընտանեկան կեանքն հետզհետէ հազուագիւտ կը դառնայ չքաւորին համար, ըստ որում ուտելեաց սղումն իր կնոջ ու զաւակներն ալ աշխատութեան կը դատապարտէ։ Նա չնմանիր հին ժամանակաց արհեստաւորին, որ իր տան մէջ կ'աշխատէր և իր ազատութիւնը չարունակ արգելքի տակ չէր տեսներ։ Հիմա դա վարձկան գործաւորն է, որ առաւօտուն իր բանտը կ'երթայ, և իրիկունը դուրս կ'ելնէ զանգակին ձայնիւ։ Վա՜յ անոր եթէ, իրաւամբ կամ յանիրաւի, աշխատութիւն պատճառած է անոնց որոյմէ կախում ունի իր օրական հացը։ Ադոր հետեւանքը կրնայ լինել գործարանէն արտաքսումն ուրիշ տեղ գործ գտնելու դժուարութեամբ և երբեմն ալ անհնարութեամբ, որ ինչ ինչ պարագայից մէջ հաւասար է սովամահ լինելու դատապարտութեան։ Վա՜յ այն գործաւորի, որ անխիղճ վերատեսուչներու կամ վարպետներու ձեռքը կը գտնուի, ի մի բան, գործատիրոջ շահն է հնար եղածին չափ շատ գործ կատարել տալ նուազագոյն վարձքով, մինչդեռ գործաւորին շահն է նուազագոյն գործ կատարել առաւելագոյն վարձքով։ Ընկերային անհամաձայնութիւն մ'է այս, որ դասերն իրարու դէմ պատերազմի հրաւիրելու կը դրդէ, գործադուլներու առթիւ տեղի ունեցած ցաւալի կռիւներն յառաջ կը բերէ, և չքաւորաց դասուն կողմէ յարուցեալ ապստամբութիւնները կը պատրաստէ։ Արուեստից և ճարտարութեան նոր պայմանաց համեմատ ստացուածոց և հարստութեան մէջ նոր կազմակերպութիւնը միայն կրնայ վերջ տալ այդ ընկերային անհամաձայնութեան, համերաշխութիւն հաստատելով հակառակութեան տեղ։

«Եթէ գործաւորաց միջեւ մրցումը վարձքերը կը խոնարհեցնէ, գործատերոց մրցումն ալ աղետաբեր հետեւանք կ'ունենայ միջին դասու ստորին մասին (փոքրիկ դրամատերց) համար։ Ըստ եւս, ինչպէս այլուր, խոշորները կ'ուտեն մանրերը։ Մեծ գործարանք կրնան աժան արտադրել և աժան վաճառել։ Խանութպանի կամ գործարանատիրոջ կառավարական արտօնութեանց թիւը տարուէ տարի կը նուազի. իրողութիւն մը, որ կ'ապացուցանէ թէ միջին դասէն մաս մը չքաւորաց դասուն մէջ մտնել կը պարտաւորի։ Պարբերական տագնապներ գործոց դադարում յառաջ կը բերեն, որ աղետաբեր է այն դասու համար որ իր ձեռաց աշխատութեամբ և եթ կարող է ապրիլ, և չահ չստանար ընդհանուր հարստութեան աճումէն։ Վարձուց բարձրացումն ամենեւին չհամապատասխաներ ուտելեաց սղման։ Իրաց այս վիճակ հաստատուած է պաշտօնական տնտեսագիտաց վկայութեամբ, ինչպէս է Պ. Աստոլֆ Պլանքի, յեղափոխական Պլանքիի եղբայրն, որ կը գրէ. «Գիտութիւնը պարտաւոր է բացատրել սա զուգադիպութեան ճշմարիտ պատճառները. — մեծ գործարաններ և ընդարձակ ճարտարութիւն ունեցող երկիրներու մէջ հարստութիւնն ու աղքատութիւնը նոյնչափ զուգընթաց են, որչափ մեծ ագարակներ և ընդարձակ երկրագործութիւն ունեցող երկիրներու մէջ։» Եւ Ժան Պապտիստ Սէ երեւելի տնտեսագէտը սա հռչակաւոր խօսքն ըսած է թէ. «Հարուստին խնայութիւններն ի վնաս աղքատին տեղի կ'ունենան։» Այսպիսի օրի[illegible]

«Ահա ասոնք են Հաւաքականներու տնտեսագիտական գլխաւոր փաստերը։ Անոնց հետեւութիւններն ասոնք են. Անաչ նիւթերն և անօթներն ու գործիքներն ընկերութեան ստացուածքը պէտք է լինին։ Ազբերու իրաւունքն անբանաբարելի է, և գեր ի վերոյ է «ստացական իրաւունքներէ», որոց օրինաւորութիւն տուողն ալ ընչատէր դասն ինք է։ Երբ ինչք ու ստացուածք այլ եւս դասու մը մենաշնորհուած չլինին, ընկերութիւնը կարող կը լինի անհունապէս աճեցնել ընդհանուր արտադրութիւնն և մեր պիտոյից չափ ընդարձակել զայն փոխանակ սահմանափակելու, ինչպէս կը լինի այժմ, ըստ որում արտադրութիւնն այնչափ միայն կրնայ յառաջ տարուիլ որչափ արտադրուած նիւթերը գնելու կարող մարդիկ կան։ Այժմ արտադրողք չեն կրնար գնել իրենց արտադրածներն, որք մի անգամ իրենց ձեռքէն ելնելէ յետոյ, կը սղնան այն տուրքին բարդմամբ զոր պէտք է վճարել միջին դասուն, այնպէս որ կը տեսնենք հազարաւոր անօթի և ցնցոտաւոր մարդիկ ամեն տեսակ ուտելեաց և զգեստեղէնի դէզերուն դիմաց, կամ զօրաւոր մեքենայներու դիմաց, որք այլ եւս չեն բանիր, որովհետեւ անոնց տէրերն այլ եւս շահ չունին զանոնք բանեցնելու մէջ։ Բայց եթէ արտադրութեան միջոցներն ընկերութեան ստացուածքը լինին, այդ մեքենայք չեն դադրիր, ըստ որում գործաւորք կրնան միշտ գնել ինչ որ կ'արտադրեն։ Դրամատէրք, վարպետք, վաճառականք և հացկատակներ կ'անհետանան և արտադրիչներ կը դառնան։ Ընկերութիւնն յայնժամ գործողութեան ընդարձակ միջոցներ կը հաստատէ մարդկային աշխատութեան տեղը բռնելու համար։ Այս ամեն պատճառներով մէն մի անհատի գործն անհունապէս կը թեթեւնայ։ Ընկերութիւնն, իր տրամադրութեան ներքեւ ընդարձակ միջոցներ ունենալով, կրնայ խնամել հիւանդները, ծերերն և իրենց աշխատանաց միջոցին անկարացած մարդիկն, և կրնայ դաստիարակել տղայքը։

«Բայց ինչպէս պէտք է յաղթել այն ամեն տեսակ դժուարութեանց, որք այս մեծ կերպարանափոխութեան դէմ կ'ելնեն։ Արտադրութեան մենաշնորհին տեղ, որպէս հիմա կայ, ինչպէս պէտք է հաստատել ընկերային ստացուածքն։ — Յեղափոխութեամբ։ Միջին դասն, այսինքն այժմեան հարուստները, ժամանակին այդ միջոցի դիմեցին բառնալու համար այն առանձնաշնորհումներ որք իրենց զարգացման դէմ արգելք կը յարուցանէին։ Այժմ ալ չքաւոր դասը նոյն միջոցն ի գործ պիտի դնէ։

«Միայն յեղափոխութեանց միջոցաւ է որ ընկերային ստորին ձեւերու տեղ բարձրագոյն ձեւեր կը դրուին։ Արտադրութեան եղանակաց յեղաշրջումներուն ի հարկէ պէտք է հետեւին ստացուածքի յեղաշրջումներն։ Այս պատճառաւ Հաւաքականք կ'անուանեն զիրենք «Յեղափոխական Հաւաքականք»։ Կայ նաեւ խմբակ մը, Փօլէնեանք կոչուած, իրենց հիմնադիր Փօլէնի անուամբ, որ իւր ծրագրին իրագործման համար զօրութեան չդիմեր։ Միայն պարտ կը դնէ միջին դասուն վրայ որ ժամանակին զիջում ընէ չքաւոր դասուն օրինաւոր պահանջմանց, եթէ չուզեր օր մը անխուսելի խառնակութեան մը մէջ կորուսանել ամեն ինչ։ Փօլէնեանք կ'ըսեն թէ նոր ընկերութիւնը խաղաղապէս կրնայ հաստատուիլ 100ին 25 կամ, եթէ հնար է, աւելի տուրք մը դնելով կտակեալ ժառանգութեան վրայ, և հանրային ստացուածոց կարգն անցնելով այն ամեն ժառանգութիւն, որ անուղղակի ժառանգներու կ'իյնայ։ Հաշիւ ըրած են թէ, տուրքին քանակութեան համեմատ, ընկերային յեղաշրջումը մի կամ երկու սերունդեան միջոցին կրնայ կատարուիլ։ Ցայնժամ աշխատութիւնը (կամ գործաւոր դասը) դրամագլխին վրայ կը տիրէ, փոխանակ անոր տիրապետութեան ներքեւ ընկճուելու. յայնժամ հին և նախորդ սերնդոց դիզած հարստութեան մեծագոյն մասն ընկերային ստացուածքին մասը կը կազմեն։ Ասոր կ'ըսեն սահմանափակ Հաւաքականութիւն։

«Բայց այս կարծիքին յարողներ բազմաթիւ չեն, միայն քանի մը տասնեակ անձինք են, յորս տարօրինակ է ըսել թէ կան միլիոնատէրներ և նոտարներ, որք ըստ մեծի մասին Պելճիա կը բնակին։ Այս խմբակ հանգուցեալ Պ. Փօլէնի գործերը կը հրատարակէ այժմ, հանգանակութեան մը միջոցաւ, որոյ արդիւնքն հասած է 40 հազար ֆրանքի։ Անոր վարդապետութիւնը գիրքերու և տետրակներու մէջ բացատրած և պաշտպանած են Հիւկէնդոպլէր, Բոյ տը Բոդդէր և որդին Ակալթոն, Ֆրետերիք Պորտ, Տըլաբորդ և Բինեան։ Պէտք է նաեւ յիշել «չդասակարգուած» Հաւաքականներն, ինչպէս Երեսփոխան Քլովի Հիւկ, Հանրի Պրիսաք, Տիկին Լէոնի Րուզատ, և այլն։

«Գալով Յեղափոխական Հաւաքականաց, անձնական հակառակութեանց պատճառաւ երկու ճիւղերու բաժնուած են, — Դաշնակցութիւն կեդրոնի կոչուած ճիւղն, որ միայն տասնի չափ խմբակներ կը պարունակէ, յորս նշանաւոր անձինքն են Պ. Պ. Ժիւլ Կէդ, Բոլ Լաֆարկ (Քարլ Մարքսի փեսան), Կապրիէլ Տըվիլ, Էմիլ Մասառ, Տըրեզօռ և Բոլ Մինք. և Միութիւն Դաշնակցական կոչուած ճիւղն, որուն կը պատկանին Յեղափոխական Հաւաքականաց Յոյցեալ մասերն։ Ադոր գլուխը կը գտնուին Պ. Պ. Պրուս Մալոն, Բոլ Պրուս, Ջէյնայ, Փ. Պ. Քլեման, Լավիւզրիեա, քաղաքային խորհրդական Ժոֆրէն, և այլն։ Այս ճիւղ շաբաթաթերթ մը կը հրատարակէ Բրօլէթէր (Չքաւոր) անուամբ, զոր գործաւորաց կուսակցութեան պաշտօնական թերթ կ'անուանէ։ Կեդրոնի Դաշնակցութիւնը զայս չընդունիր, որովհետեւ այն ալ շաբաթաթերթ մը կը հրատարակէր Էկալիթէ (Հաւասարութիւն) անուն, թէև այժմ դադրած է։ Յեղափոխական Հաւաքականութիւնն առաջին անգամ յայտնուեցաւ 1879ին ի Մարսիլիա տեղի ունեցած ազգային գումարման մը մէջ, յետոյ Հավրի և Ռէնսի գումարմանց մէջ, ուր հերձուածն յառաջ եկաւ և Սէնթ Էթիէնի գումարման մէջ հաստատեցաւ։ Դաշնակցական Միութիւնն էր որ վերջերս ընդունեց Անգլիոյ Արհեստաւորական Միութեանց պատուիրակներն, որք Բարիզ գալով, այցելութիւն տուին Նախագահին, նախարարաց և բազում նշանաւոր անձանց։

«Գալով Ընկերվարականաց երրորդ մասին, Անիշխանականաց, Լիոնի դատարանաց առջեւ Էմիլ Կօթիէի և Քրաբոդքին իշխանի արտասանած բանախօսութիւններէն առաջ դժուար պիտի լինէր սահմանել անոնց վարդապետութիւններն։ Այժմ կ'երեւի թէ Անիշխանականներն ալ, Հաւաքականաց նման, ստացուածքին «ընկերականացումը» կ'ուզեն, այսինքն անհատական հարստութեան տեղ հասարակաց հանրային ստացուածք։ Այս ձեռնարկ արդեօք Պետութեան միջոցաւ ի գլուխ պիտի հանուի. Այս մասին լոյս մը չեն տար։

«Եւ յիրաւի, ի՞նչպէս կարելի է որ վերակազմութիւն մը յառաջ գայ անիշխանութեան մէջ, բոլոր ընկերային տարերաց քաոսի մը մէջ, առանց կառավարութիւն մը կենալու, որ քանդել չենքը վերաշինէ։ Կը խոստովանիմ թէ Ընկերվարականաց այս ճիւղին այն վարդապետութիւն անհասկնալի է ինձ։ Դիտողութեան արժանի է Անիշխանականաց և Պլանքիի կուսակցաց միջեւ կեցած եղական հակապատկերն։ Այս վերջինք «կեդրոնացական» են, զօրաւոր Պետութեան մը հարկը կը զգան բարենորոգումներն ի գործ դնելու համար, բայց չեն ըսեր թէ ի՛նչ պիտի լինին այս բարենորոգմանք, իսկ Անիշխանականք, կամ գէթ անոնց մէջ ամենէն աւելի կշիռ ունեցող անձինք, Հաւաքական են. բայց ըստ որում միեւնոյն ժամանակ կը մերժեն ամեն կազմակերպիչ իշխանութիւն, և Պետութեան մը պէտք չեն տեսներ, խորհիլ կը թուին թէ Հաւաքականութիւնն ինքնին հաստատուելու կարող պիտի լինի։ Եւ սակայն այս անհասկնալի վարդապետութեան յարեալ է նշանաւոր աշխարհագիրն Էլիզէ Րէքլիւ։ Անիշխանականք թերթ մը կը հրատարակեն Ժընեւի մէջ, Ռէվոլտ (Ապստամբութիւն) անուն։ Ուրիշ թերթ մ'եւս ունէին, Լը Րեվոլիւսիոնէր (Յեղափոխական Դրօշ) անուն, որուն վերջ տուաւ Լիոնի մէջ Անիշխանականաց դէմ կառավարութեան կողմէ բացուած դատը։ Էլիզէ Րէքլիւէն զատ, Անիշխանականաց ծանօթ պաշտպաններն են Պորտա, Պէռնար, Հէմըր-Տիւֆօ, Քրիէ, և այլն։ Կան նաեւ առանց հիմնադրի յեղափոխականք, որք այդ պատճառաւ պէտք է դասուէին իբրեւ կուսակից Պլանքիի, բայց ո՛չ մէկ դասու չեն պատկանիր, այսպէս են Օր. Լուիզ Միշէլ, Պ. Պ. Էմիլ Տիւժօն, Ֆէլիքս Բիա, Լըֆրանսէ Լիսակարէ, և այլն։

«Կան ուրիշ Ընկերվարականք, որք կուսակ դասուն չեն պատկանիր։ Այսպէս, Պ. Վիքթօր Մէօնիէ Ռուբէլլրագրին մէջ գիտական նշանաւոր յօդուածներ կը հրատարակէ, յորս, առանց ուղղակի ընկերվարութեան վրայ խօսելու, իր կարծիքը կը յայտնէ թէ, ամեն արգելքի հակառակ, ապագային մէջ քաղաքական, տնտեսական և բարոյական կատարեալ վերանորոգութիւն մը տեղի պիտի ունենայ գիտութեան միջոցաւ, ի կիր արկեալ ահագին հարստութեանց ստեղծման գործին, որով բնականաբար պիտի լուծուի աղքատութեան ջնջման հրատապ խնդիրը։ Հանգուցեալ Ֆուրիէի «փաղանգային» դպրոցին պատկանող անձինք շատեր չեզոք դեր մը առանձնած են այժմ. Այսպէս են Պ. Վիքթոր Քոնսիտէրան, որ 1848էն առաջ և ետքը մեծ դեր մը կատարած է, և Պ. Քանդակրէլ, որ Երեսփոխանաց ժողովոյ մէջ կը ջանայ ծայրայեղ Հանրապետականաց հիմնադրին համար քուէ տալով։

«Հարկ չեմ տեսներ խօսելու Բրուտոնեաններու վրայ, որք իրենց գլխին հետ թաղուած են, կամ Դրականներու վրայ, որք թերեւս գիտական մեքենայի մը ներկայացուցիչներն են, այլ ո՛չ ընկերվարական դպրոցի մը։»

ԿԱՐՆՈՅ ՀԱՅՔ

Աւասիկ ամբողջ թարգմանութիւն [illegible] որ Քոնսթանթինոպլ լրագրին մէջ Կարնոյ ծանուցեալ խնդրոյն վրայ հրատարակեալ յօդուածին, որոյ վրայ երէկ համառօտ տեղեկութիւն տուած էինք։

Վերջին օրերս Կարինէն մեզ եկած երկու նամակներ երկարօրէն խօսած են այն տառապանաց վրայ, զորս կարծեցեալ դաւադրութեան մ'երեւան ելնելուն պատճառաւ ձերբակալեալ դժբաղդ Հայերը կը կրեն։

Նախապատիւ համարեցինք չը հրատարակել այն նամակներն, որք ո՛չ Հայոց կողմէ և ո՛չ Թուրքէն կամ [illegible] Հայ հասարակութեան պատկանող անձանց կողմէ գրուած են, այլ ուրիշ մարդոց կողմէ, որք սակայն պարտականութիւն համարած են կուսակալին ընթացքը քննադատել այնպիսի խիստ խօսքերով, զորս չուզեցինք մեր սիւնակաց մէջ հրատարակել տեսնել։

Սակայն բարձր պաշտօնատարի մը նկատմամբ թերեւս փոքր ինչ կծու խօսքեր հրատարակելու մասին մեր զգուշանալ ուզելէն բնաւ չհետեւիր թէ լռութիւն պահել կ'ուզենք իրաց այնպիսի վիճակի մը վրայ, որոյ երկարումը մեծապէս կը վնասէ կառավարութեան, նմանապէս չհետեւիր թէ պարտաւոր էինք լռութիւն պահել Կարնոյ մէջ անցած և տակաւին չարունակած իրողութեան վրայ։ Արդ, զանազան աղբիւրներէ մեր առած բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ չըսենք փաստեր, այլ գոնէ փոքր ինչ հիմնաւոր կասկած մ'ալ չկայ թէ դաւադրութիւն մը կազմելու դիտում և մինչև իսկ գաղափարը ծնած լինի այն խեղճ մարդոց գլխոյն մէջ որք այժմ բանտարկուած են։

Կուսակալն, որ այս տնօրինութիւնն ըրած է և անփոփոխ կը պահէ այնպիսի ազդուութեամբ մը զոր սաստիկ ուրիշ առթիւ աւելի լաւ կրնար գործածել, թերեւս կը կարծէ թէ լաւ բան մը կ'ընէ։ Բայց ներելի է նաեւ կասկածիլ (այս է Կարնոյ մէջ ընդհանրապէս ընդունուած գաղափարը) թէ յիշեալ պաշտօնատարն աւելի [illegible] գաղափարն ունի թէ այս պարագայիս մէջ ցուցած խստութիւնը կրնայ իր անձին մասնաւորապէս օգտակար լինիլ։

Կուսակալն համոզմամբ գործած լինի կամ ոչ, սակայն ոչ նուազ ողբալի է ցուցած եռանդը։ Խնդիրը միայն անմեղներուն կրած տառապանաց վրայ չէ, այլ նաեւ այն ցաւալի ազդեցութեան վրայ, զոր անոնց կրած խստութիւնն յառաջ կը բերէ այնպիսի ժամանակ մը, յորում դեռ ո՛չ որ մոռցած է այն անձնուրացութիւնն ու անձնուիրութիւն, զորս Հայք ցուցին վերջին պատերազմին ժամանակ։

Կուսակալը, պարտաւոր էր խորհելու թէ Ռուսիա, որ վերջին պատերազմին ժամանակ Հայոց հաւատարմութիւնը չկրցաւ խախտել, ամենամեծ ուրախութեամբ պիտի դիտէ այս անիրաւութիւն, որուն այսօր զոհ կ'երթան նոյն հաւատարիմ Հայերէն ոմանք, և ինչ ինչ յատակագծեր պիտի հիմնէ դժգոհութեան մը վրայ, զոր ուզած ժամանակ իր շահուն պիտի գործածէ։

Թէ Ռուսիոյ սովորական աշխարհավարութիւնն իր ակնկալած ընդունելութիւնը չգտներ Հայոց մէջ, մեք համոզուած ենք ադոր. սակայն պատճառ մը չկայ որ հաւատարիմ հպատակներ ի զուր և յանիրաւի միշտ կրեն. Եւ միշտ ենթադրելով, ինչպէս կը կարծենք, թէ Հայոց հաւատարմութիւնն անխախտելի է, և թէ հետեւաբար ոչ մի պարագայի մէջ Ռուսիա չկրնար շահիլ զանոնք, սակայն Թուրքիոյ համար միշտ կայ ու կը մնայ սա ծանր անպատեհութիւն թէ իր առանձնական թշնամին, որ միշտ ջանացած է Եւրոպիոյ աչաց ներկայել մինչեւ իսկ ամենէն երեւակայական տրտունջներն, այս անգամ իր ձեռք յոյժ իրական եղելութիւն մ'ունի, յորմէ ամեն հնարաւոր եղած միջոցներով պիտի ջանայ օգուտ քաղել ընդդէմ Օսմ. կառավարութեան։

Վերջապէս Կարնոյ կուսակալին գործերը կը ցուցնեն թէ իր վեհապետին դիտաւորութիւններն յայտնապէս կ'անգիտանայ։

Դեռ տակէ քիչ ժամանակ առաջ, Վեհ. Սուլթանը բացարձա կապէս մերժեց Ներսէս Սրբազա նին հրաժարականն, և Ն. Կ. Վեհա փառութեան այս որոշումն Հայ ազ գին վրայ ունեցած համակրութեան արտայայտութիւնն էր։ Սուլթանը Հայ հասարակութեան գլուխը տես նել կ'ուզէր այնպիսի եկեղեցակա մը, որոյ իմաստութիւնն և իր հօ տին վրայ ունեցած անձնուիրու թիւնը ծանօթ էին իրեն։ Ուրեմ ո՛րչափ տարբերութիւն վեհապե տին որոշման և պաշտօնատարի գործոց միջեւ։

Վեհ. Սուլթանն անձամբ փա փաք կը յայտնէ որ Ներսէս Պա րիարք իւր պատրիարքական գա հուն վրայ մնայ, ինչպէս նաեւ իր կամքը թէ Հայոց բարօրութեան երջանկութեան վրայ հսկողութիւ լինի։ Ընդհակառակն՝ կուսակալ բանտարկեալ կը պահէ խել մը դժ բաղդ Հայեր, որոց անմեղութեա վրայ տարակոյս չկայ, և որոց դէ գրական ապացոյց մը չկրնար հա տատուիլ։ Կարնոյ իսլամ և քրի տոնեայ ժողովուրդք այնպէս կը գթան իրենց եղբարց վրայ, որ անոնց օգնելու համար կը մրցին ի բարու հետ։

Վերջապէս սա կէտն ալ աւել ցնելու է թէ բանտարկեալ մա սուն այսչափ անձինք աղքատ, բա լորովին աղէտ մարդիկ են, դժ բաղդներ, որք վտանգաւոր ըն բակցութեան մը ո՛չ դրամ կրնայ տալ, ո՛չ ալ ազդեցութիւն։

Հետեւապէս կը յուսանք թէ Դուռն, որ Վեհ. Սուլթանին բա րեսէր դիտաւորութիւններն հաւա տարմապէս կը գործադրէ, կարն կուսակալին գէթ պաշտօնամոլ ռանդը սանձելով պիտի պնդէ որ պէս զի բանտարկեալք իրենց ընտ տանեաց վերադարձուին և ազատ րէն կարենան օրհնել իրենց վեհա պետին անունը։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ

(Մեր Թղթակցէն)

Նիկոմիդիա, 28/9 Սեպտ

Քաղաքիս կառավարիչ վսեմ. Սիւլէյման էֆէնտիի Բ. կարգի Օսմա նիէ պատուանշան ստանալուն ա թիւ Նիկոմիդիոյ Գեր. Առաջնորդ անցեալները փութաց այցելութ տալ Նորին վսեմութեան՝ յանու Ազգին խնդակցութիւն յայտնել և շնորհաւորելու կայսերական մեծ շնորհաց նկատմամբ։ Նորի վսեմութիւնը խորին շնորհակալ թիւն մատուցանելով Գեր. Առա նորդին, հետեւեալ օրը փոխադա այցելութեամբ պատուեց զնորի Գերապատուութիւնն յառաջնորդ Հայոց Առաջնորդարանն գալով, կէս ժամու չափ տեսակցեցաւ Գե Առաջնորդին հետ։

Աւելորդ է ըսել թէ սոյն այցե լութեանց միջոցին փոխադարձաբա սիրալիր ընդունելութիւնք տեղի ու նեցան ըստ պատշաճից։

Գեր. Տ. Մատթէոս սրբազ Իզմիրլեան ամսոյ 24ին հինգշաբթ օրն ի քաղաքս ժամանելով, շաբա օրն ուղեւորեցաւ ի Պաղչէճիկ Գե Առաջնորդին ընկերակցութեամ տեղւոյն եկեղեցեաց վրայ երեք քա հանայից ձեռնադրութիւնը կատա րելու համար, ըստ բաղձանաց Պաղ չէճիկի ազգայնոց։

Նորին Գերապատուութիւնն իւ պաշտօնը լրացած լինելով, վաղը քաղաքս կ'սպասուի մայրաքաղաք վերադառնալու համար։

Կըսուի թէ Նիկոմիդիոյ Ազգ. Գաւառ. Ընդհ. Ժողովն ի նիստ պ տի հրաւիրուի այս օրերս։ Արդ Գեր. Առաջնորդ հօր կողմանէ հ րահանգ ղրկուած է, փոխանմա վիճակաւ դադարեալ երեսփոխա նաց տեղ նորոգ ընտրութիւննե կատարելու։

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ

—o—

ԿԵՐԱԿՈՒՐՔ

Բ.

ԱՐՄՏԻՔ

Արմտիք ըսելով պէտք է հասկ նալ՝ ցորեն, հաճար, բրինձ, և գիպտացորեն եւայլն. Թէեւ անոնց ամենուն մէջն ալ կլիւթէն ըսուած սնուցիչ հիւթ մը կը գտնուի, բայց տարբեր քանակութեամբ. զոր օրինակ, ցորեն 18—24 առ հարիւր, վարսակ 6 և բրինձ 5 կլիւթէն կը պարունակեն իրենց բաղադրութեանը մէջ, վասն որոյ արմտիք հաւասարապէս սննդարար չեն, այլ ըստ չափու կլիւթէնին։

Ցորենին սնդական մասն ալիւր լինելով՝ թեփը (քէբէք) չկրնար իրեն տեղը բռնել, զի գոյզն ինչ կլիւթէն եւեթ կը պարունակէ. իսկ անասնոց համար ցորենի թեփը մեծ օգուտ կ'ընծայէ և զանոնք օր ըստ օրէ կը գիրցնէ՝ եթէ չափաւոր կերպիւ գործածուի։

Յայտնի է թէ ցորենի հացը ամենէն պատուականն է. այս մասին պէտք եղած գործողութիւնն հանրածանօթ ըլլալով բացատրութեան հարկ չկայ. սակայն զայս գիտնալու է թէ առանց խմորոյ շինուած հացը դժուարամարս կ'ըլլայ, զի յայնժամ ալիւրին մէջ գտնուած կլիւկոզ և տեքսթրին ըսուած նիւթերն անփոփոխ կը մնան, հետեւաբար կլիւթէն պէտք եղած ձգականութիւնը չը կրնար ստանալ. ընդհանրապէս 100 հազարակրամ ալիւրէն կը շինուի 130—135 հազարակրամ հաց, որոյ բաղադրութեանը մէջ կը գտնուին հետեւեալք.

Ջուր	34,17
Շաքար	1,30
Տեքսթրին	3,90
Նաշիհ	44,50
Բորակածին	8,85
Իւղոտ նիւթեր	0,70
Թեփ	6,70
Հաստատուն նիւթեր	1,39
Կորուստ	0,20

Ցորենի թեփին մէջ ալ նաշիհ ու բորակածին կը գտնուին. հաստ կամ փուռէն նոր ելած թարմ հացն աղէկ չմարսուիր, նոյնպէս լաւ չը ծամուած հացը դիւրամարս չկրնար ըլլալ, վասն զի երբ հացի պատառները պէտք եղած կերպիւ չթրջին և առանց տեքսթրինի փոխուելոյ ըստամոքս հասնին, ի հարկէ օտար նիւթեր զայն կը գրգռեն և ուրիշ նիւթոց ալ մարսուելուն արգելք կ'ըլլան։

Շատ խորոված հացն այնչափ դժուարամարս չէ, նա մանաւանդ երբ աղէկ ծամուի. նոյնպէս օթեկ հացը, որուն կարծրութիւնը մէջը գտնուած ջրոյն չոգիանալէն յառաջ կուգայ, թարմ հացէն աւելի դիւրամարս է, ըստ որում կարծր լինելով աւելի ծամել հարկ կ'ըլլայ և այս կերպիւ մեծ մասը տեքսթրինի կը փոխուի։

Հացն սքանչելի կերակուր մ'է, որոյ օրական չափն որոշել դժուար է, որովհետեւ սեռի, կազմուածքի, սովորութեան, անօթութեան և գործածուած ուրիշ կերակրոց քանակութեանը համեմատ կրնայ փոխուիլ։

Ցորենի ալիւրը հացէն զատ ուրիշ բաներու ալ կը ծառայէ, օրինակի համար, կաթի ու շաքարի հետ խառնելով խիւս (պուլամա) կը շինեն, որ շատ դիւրամարս ու սընընդարար լինելով կաթնակեր մանկանց և նոր ապաքինած անձանց համար օգտակար է. բայց և այնպէս զգուշանալու է որ չափազանց չգործածուի, եթէ ոչ մարսողութեան խողովակն խիկոյն կը հոգնի, փսխում և այլ անպատեհութիւններ ի յայտ կուգան։

Թերահայս (չէհրիյէ) և մաքարօնի՝ չխմորած հացի տեսակներն են, զանոնք կը շինեն տեսակ մը կարծր ցորենէ, որ մասնաւորապէս կը գտնուի Սեւ ծովու եզերաց վրայ և իտալիոյ մէջ։

Հաճար. — Ասկէ շինուած հացը թխագոյն ու կարծր է, թէպէտ և սնուցիչ է, բայց ամեն ստամոքս չկրնար զայն մարսել. եթէ ցորենի հետ խառնուի՝ առաւել սնուցիչ կըլլայ, այս հացը գիւղացիք շատ կը գործածեն։

Գարի. — Ցակաւին գարի կը գործածեն շատ մը գաւառներու մէջ, յորում ցորենոյ մշակութիւնը չը յաջողիր. ասկէ շինուած հացը, ծանր, մանուշակագոյն և թուխ, նուազ սնուցիչ և հաճարի հացէն աւելի ալ դժուարամարս է. ասոր մէջ 1/3 կամ 1/4 ցորենոյ ալիւր խառնելով բաւական սննդարար կըլլայ։

Վարսակ. — Դեռ Անգլիոյ հիւսիսային գաւառներէն շատերուն մէջ վարսակի հաց կ'ուտեն մանաւանդ Սկովտիոյ մէջ. ասի ցորենի հացին չափ դիւրամարս չէ. Սկովտիացիք՝ որ յաղթանդամ և կորովի անձինք են, իրենց ոյժը վարսակի հացին կը վերագրեն եղեր. վարսակի ալիւրը կաթի հետ խառնելով՝ սընընդարար ապուր մը կը շինուի, որ տղայոց և դժուարամարս անձանց համար շատ յարմար կուգայ։

Բրինձ. — Ի սկզբան Հնդկաստանի մէջ կը մշակուէր. բայց հիմա Եգիպտոս, և Եւրոպիոյ հարաւային կողմերը, օրինակի աղագաւ, Իտալիա և Սպանիա, նոյնպէս փոքր Ասիոյ քանի մը տեղերն եւս կը մշակուի. բայց խոնաւ ու ճախճախուտ տեղեր եւեթ յառաջ կուգայ։ Բրինձը երկրիս բնակչաց գրեթէ կիսոյն սնունդն է, և շատ անգամ միայն ջուրի մէջ եփելով կը գործածուի. բրինձի ալիւրը կաթի և շաքարի հետ խառնելով տեսակ մը կերակուր կը շինեն, որ նոր ապաքինած անձանց և երկարատեւ թանչքի բռնուածներուն համար շատ օգտակար է։

Վերջապէս բրինձը միջին սնուցիչ նիւթ մ'է։ Տեսնուած է որ զայն շատ գործածող ժողովուրդք՝ կ'ըստիպուին անոր քանակութիւնն աւելցնել իրենց առողջութիւնը չը խանգարելու համար. երբ բրինձի հետ իւղոտ կամ շատ բորակածին պարունակող նիւթեր խառնենք, յայնժամ խիստ սննդարար կերակուր մը կ'ունենանք։

Եգիպտացորեն. — Ասկէ շինուած հացը՝ անհամ, մածանող և կարծր կ'ըլլայ. բայց եթէ խիւս և խմորեղէն շինուի, ախորժահամ ու սնուցիչ կ'ըլլայ։ Շատ եգիպտացորեն գործածող ժողովրդոց մէջ պէլլակրա ըսուած հիւանդութիւնը յառաջ կուգայ. մի քանի տարիներէ ի վեր այս հիւանդութեան պատճառն իմանալու համար շատ մը հետազօտութիւններ եղած են. կ'ըսեն թէ եգիպտացորենը վէրտէ կամ վէրտէրամ ըսուած տեսակ մը հիւանդութեան կը բռնուի, և երբ այսպիսի եգիպտացորէն գործածուի, մորթի վրայ քերիլ և մինչեւ իսկ խելագարութիւն յերեւան կուգայ։

Արրօթ և Տափիօքա տղայոց համար շատ օգտակար է. կաթի կամ շաքարի հետ խառնելով կը գործածեն. վերջինէն ապուր ալ կը շինուի որ խիստ ախորժահամ կ'ըլլայ. սակայն զայս պէտք չէ երբէք մոռնալ թէ և ո՛չ մի կերակուր կաթի պէս սնուցիչ կրնայ ըլլալ, զոր բնութիւնը յատկապէս նորածին մանկանց համար պատրաստած է, նա մանաւանդ մայրենի կաթը. վասն որոյ պէտք չէ կարծել թէ կաթի տեղը կրնայ բռնել, այլ անոր հետ մեկտեղ գործածելու է երբ մօրը կաթը գոհացուցիչ չըլլայ։

Գետնախնձոր, — Ասի պատուական բոյս մ'է, որ միսի կամ ցորենի ալիւրին հետ խառնելով աւելի սնուցիչ կ'ըլլայ։ 1843ին Միացեալ-Նահանգաց և Գանատայի մէջ գետնախնձորներու յատուկ հիւանդութիւն մը ծագեցաւ. 1845ին նոյն հիւանդութիւնն Եւրոպիոյ մէջ ալ տեսնուեցաւ, նախ և յառաջ տերեւները, յետոյ հին կոճերը կը թափէին և հուսկ ապա արմատը կը չորնար։

Այս հիւանդութեան պատճառաւ հասարակութիւնն ստիպուեցաւ իբր յաջորդ գետնախնձորի ուրիշ նիւթեր գտնել, բայց և այնպէս չկրցան այնպիսի բոյս մը գտնել որ գետնախնձորի առաւելութիւններն ունենալով հանդերձ գուրկ լինի ու և իցէ համաճարակ հիւանդութենէ։

Սունկ (մանթար). — Ասի երկու տեսակ է, մին անթոյն միւսը թունաւոր. իրարմէ զատել դժուար է, քանզի որոշիչ հանգամանք մը չունին. բայց և այնպէս հետեւեալ յատկութեանց պէտք է ուշադիր լինել եթէ զանոնք գործածել հարկ ըլլայ. այսինքն՝ կարծր կամ ընդհակառակն խիստ կակուղ սունկերը. նոյնպէս փայլուն, խայտախարիւ (ալաճա) գոյն կամ խիստ անախորժ համ ունեցողները. կծու, թթու և պղպեղի պէս դառնահամ եղողները վերջապէս միջատներուն չհպածները երբեք գործածելու չէ։ Կ'ըսուի թէ թունաւոր սունկերն աղի և քացախի հետ խառն ջրով քանի մը մ'անգամ լուալով կարելի է անվնաս ընել։

Թունաւոր սունկերուն համար իբր թեղթափ կը գործածուին 5-10 կրամ էմէթիք կամ փսխեցուցիչ դեղեր։

Դ. Ց. ՊԱԼԵԱՆ

ԱՐԴՈՒԻՆԻ ԳԱՒԱՌԸ

Բ.

Հարսնախօսութիւն.

(Շար. եւ վերջ)

Այս գաւառի, ինչպէս եւ շատ այլ տեղերի եւս, ըմբռնման համեմատ, հարսնախօսութիւնից յետոյ, աղջկայ եւ մանչու կամ երկու խօսեցեալների համար «ամենամեծ մեղքը» իրանց («նշանածին») տեսնելն է։ Բայց ճշմարտութիւնը պահպանելու համար, հարկ է ասել նաեւ, որ ինչպէս երեւում է այժմ եւ այսուհետեւ, փոխանակ գործողները հեռանալու «այդ մեղքից», «այդ մեղքը» ինքը կը հարկադրուի գործողներից հեռանալ, հակառակ հնօրեայ պապերի, մամերի եւ այլոց խրատութեան։ Փոքրահասակ աղջիկների համար «նշանուած» լինելը, ինչպէս որ մի կողմից մեծ ուրախութիւն է իրանց համար, վասն զի լաւ հագնւում, կարդւում, ճակատները ոսկով զարդարւում եւ խնամիների ուղարկած խմորեղէնները ճաշակում են, լաւ, սակայն միւս կողմից՝ շատ էլ տանելի գործ չէ։ Խնամիների կողմից եկած ամենաչնչին մի անձի համար խեղճ փոքրիկը ստիպուած է ստրուկ դառնալ, Նրա առաջը միշտ ոտքի վրա կանգնած մնալ, անշարժ եւ անխօս «ձեռք կապել» (ձեռաց թաթերը՝ տաճկական սովորութեան համեմատ, գօտիի վրա, վրայէվրայ չարել), ամենաանարգ ծառայութիւններն էլ անձամբ կատարել, վերջապէս գնացած ժամանակ էլ նրա ոտքերը լուալ, նոր, մաքուր գուլպաներ հագցնել եւ այնպէս ճանապարհ դնել։ Այդ էլ բաւական չէ, փողոցում՝ իր փեսացուի ամենայետին ազգականին էլ որ պատահելու լինի, ստիպուած է իսկոյն վազել ձեռքն համբուրել։ Այդ բոլոր գործողութեանց մէջ, Նրա խիստ համբերութիւն պահելը հարսնացուի ամենագլխաւոր պարտականութիւն եւ յատկութիւններից մէկն է համարւում։ Բայց բանը նրանումն է, որ խեղճ հարսը մի կողմից այդ ծառայութիւններն է կատարում, միւս կողմից էլ, եթէ ժամանակ ունենայ, ուսումնարան էլ է յաճախում։ Մի անգամ ինձ պատահեց հանդիպել հետեւեալ տեսարանին։

Ձմեռ ժամանակ էր, ճանապարհները լայն ձիւնով եւ թանձր սառուցով ծածկուած էին։ Ես գնում էի դէպի ուսումնարան իմ առաջից գնում էր 8—9 տարեկան մի աղջիկ, դասագիրքը ձեռին, վառելափայտը թեւի տակ եւ «նոր կցուած բուրբէքը» (նոր գործելու սկսված զուլպայ) գոտկամիջին։ Փողոցի միւս կողմից էլ այդ միջոցին գալիս էին եկեղեցում երկար մնացող բարեպաշտ կանայք։ Այդ աղջիկը, որ մինչեւ այդ ժամանակ ուրախ, զուարթ, ոստոստելով եւ ծիծաղելով էր գնում, այժմ, յանկարծ, քարացածի պէս մնաց, անխօս եւ անշարժ։ Կանայք մի առ մի եկան մեր առջեւ եւ տեսայ, որ փոքրիկ օրիորդը՝ շտապեցաւ նոցա ամենի ձեռքերը կարգաւ համբուրել։ Հասկացայ որ հարսնացուն իր փեսացուի անհատնելի ազգականներին էր պատահել։ . . Քանի քայլ յառաջ չէր գնացել օրիորդը, երբ ես նշմարեցի, որ վերի փողոցից իջնում էր 18—20 տարեկան մի պատանի։ Յանկարծ մի սուր, երեխայական ձայն լսեցի իմ ետեւից։ «Ազջի, Ազնէս, աղջի, նշանածդ, նշանածդ»։ Անսպասելի եւ խիստ էր հարուածը։ Հարսնացուն երբ իր նշանածին նշմարեց, նախ շփոթուեցաւ, բայց յետոյ, անճարանօք դարձրեց քայլերը եւ սկսաւ ետ վազել։ Սակայն սրտի ահից, նա իր ոտքերին չէր կարողացաւ հաստատ ուղղութիւն տալ եւ յանկարծ սաստիկ փռվեցաւ սառուցի վրա . . . տաք եւ թարմ արիւնը — քթից ճերմակ ձիւնը կարմրի ներկեց եւ երկայն մազի գեղեցիկ խոպոպիքները՝ այդ արիւնախառն ձիւնի մէջ թաթախուեցան . . . Նշանածի այն տեղ լինելու երկիւղը փակել էր խեղճ երեխայի մէջ լացի եւ ձայնի զանները. մի խուլ մռնչիւնն էր միայն արտայայտում նրա զգացած ցաւը։ Հարկաւոր օգնութիւնը մատուցանելով, երեխան իր ծնողաց տունը տարվեցաւ։ Այս դէպքը 9 տարեկան հարսնացուի վրա այնպէս վատ էր ազդել, որ նա նշանածին տեսնելու երկիւղից, շատ ժամանակ դեռ չէր ուզում տանից դուրս գալ։

Հազուադէպ չեն այսպիսի դէպքեր, սակայն դժբաղդաբար, շատ անգամ եւս, վտանգաւոր հետեւանքներով են վերջանում։

Շատ զանազան, թերեւս բոլորովին Արդուին գաւառի հայոց պատկանող սովորութիւններ կան, հարսնախօսութեան, հարսանեաց համար, մանաւանդ Արդանուչ գիւղաքաղաքում։ Կակիկ եւ լաւ իմաստով հայերէն երգեր ընկերակցում են այդ սովորութիւններին։ Մանաւանդ երբ փեսայի ընկերակիցները հագցնում են փեսային հարսանեաց զգեստը, նրա ամեն մասի վրա — Փէսից սկսած մինչեւ կօշիկը, առանձին, գեղեցիկ հայերէն երգեր են երգում։

Սակայն, առ այժմ, մենք բաւականանում ենք այս փոքրիկ նկարագրութեամբ։ Եւ այդ երգերը, արարողութիւնները, այդ ժամանակ պատահած խօսակցութիւնները եւ այլ ընտանեկան զանազան սովորութիւնների նկարագրումը պահում ենք մի մասնաւոր ընդարձակ գրվածի համար։ (Մշակ)

ԱՌԱՔԵԼ ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 22—29 ՄԱՐՏ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

Շաքար. — Եկաւ 1920 պարկ. վաճառեցաւ 1820 պարկ։ Պատրաստ՝ 1500 պարկ։ Հրապարակին հանդարտ է եւ գիներն անշարժ կը մնան։

Խահուէ. — Եկաւ 1200 պարկ. վաճառեցաւ 200 պարկ. պատրաստ 15000 պարկ։ Հրապարակին հանդարտ է եւ գիներն ամուր կը բռնուին, բայց առանց արդիւնքի, որովհետեւ գնողք աւելի գին տալէ կ'զգուշանան։

Բրինձ. — Եկաւ 1200 պարկ Իտալական եւ 1900 պարկ Հնդիկ։ Վաճառեցաւ 700 պարկ Իտալական եւ 300 պարկ Հնդիկ։ Պատրաստ՝ 1200 պարկ Իտալական եւ 3,700 պարկ Հնդիկ։ Հրապարակին հանդարտ է. Իտալական տեսակներուն գիներն անշարժ կը մնան. իսկ Հնդիկ տեսակներուն գիներն ամուր կը բռնուին, թէպէտ կարեւոր գործեր չկան։

Ստէարին. — Եկաւ 3500 սնտուկ եւ վաճառուեցաւ, փոքրաչափին մէկ մասը 7 5/8 ղրուշի եւ մէկ մասը 7 1/2 ղրուշի քիլոկրամը եւ մեծաչափին քիլոկրամը 7 1/2 ղրուշի։ Շարունակ ապրանք կուգուի։

Քարիւղ. — Նոր ապրանք չեկաւ. վաճառեցաւ 3000 սնտուկ եւ 100 տակառ, Ամերիկայի ապրանք։ Պատրաստ՝ 94000 սնտուկ, 1,000 տակառ Ամերիկեան եւ 2400 տակառ Ռուսական. Հրապարակը բոլորովին հանդարտ է. գիները թոյլ են։

Ալքոլ. — Եկաւ 500 սնտուկ. վաճառեցաւ 500 սնտուկ։ Պատրաստ՝ 10,000 սնտուկ։ Հրապարակին հանդարտ է։

Պղպեղ. — Լաւ տեսակին գիները վրայ գրին։

Ընթացիկ գիներ Լ. 103

Շաքար Հոլ. ակնով. կենդ.	—206
» » պարկով »	—208
» Թրիէսթ » »	190—191
» Գլուխ 2–3 քիլէր. (7 0/0 գեղչ) 50 քիլօկ. 230—	Լ. 100
Խահուէ Պրազիլ. բնտ. հօխ.	7·60
» » լաւ »	8,50
» » սովորական »	5 50
Ստէարին Պելճիոյ բիլ.	7 3/8—7 5/8
» Ֆրանսայի սնտ.	91—
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկ. հօխ	100—140
Որդան կարմիր (գըրմըզ), սև	27—
» » գորշ	22
Պղպեղ սև հօխ. 9 3/4	Լ. 104
Կինամոն » 8 8 1/2-	100
Խունկ կենդ. 220—240	»
Մեխակ (գրնֆիլ) հօխ.	15—
Բրինձ Հնդիկ. պարկ 80 օխա	123—125
» Ճէնովա 37—38	Փր.
Թէյ սեւ սովոր. հօխա 12—17	Լ. 100
» միջին »	20—44
» ընտիր »	100—120
Քարիւղ (կազ) Ամեր. սնտ.	37—38
» » տկռ. հօխ.	30 փր.
» Ռուսական » »	30 »
Օսլայ (նշաթա) Անգլ. կենդ.	186— մէճ. ղրշ
Ապակի սնտ. 18—18 1/2	Փր.

ՄԵՏԱՂՔ

Երկաթ. — Լոնտրայէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ երկաթին գինը թոնոյ գլուխ 5 շիլին բարձրացած է։ Մեր գիներն անշարժ կը մնան։ Հրապարակին վրայ կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ. Բնաւ գնող չկայ։ Առագաստանաւ մը չաբթուս 200 թոնոյ երկաթ առաւ հաւանականաբար Սամսոն տանելու համար։ Նոր եկած զանազան տեսակ երկաթին քանակութիւնն 800 թոնոյի կը հասնի, իսկ վաճառմունք իրօք աննշան են։ Ամեն տեսակէ պատրաստ կայ։

Պղինձ. — Նոր ապրանք չեկաւ, վաճառեցաւ 100 սնտուկ։ Պատրաստ՝ 900 սնտուկ։ Հրապարակին հանդարտ է եւ գիներն անշարժ կը մնան։

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(11)

ԱԼՊԷՐ ՏԷԼՓԻ

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

2

ճաշն, և թէպէտ երկու մանկամարդուհիք յետոյ եկած էին, բայց և այնպէս նախ իրենք մեկնեցան՝ վերստին ընդունելով երկու օտարականաց յարգական ողջոյնը։ Սանդուղէն վար իջան և վարի սրահէն անցնելով Սէնի եզրն հասան։

— Նայի՛նք, ըսաւ Տիկին Փէրսէն, պէտք չէ որ սխալինք։

Եւ իբր թէ գոց ըրած դաս մը սերտելով.

— Ձախ կողմը դառնալ, ուղղակի երթալ մինչև որ փոքրիկ ծառաստան մ'ելնէ մեր դէմ. տունն անոր ծայրն է . . . , Օ՛ն շուտ, Արթեմի՛ս, թեւս մտի և երթանք։

— Չե՞ս զմայլիր վստահութեանս վրայ, ըսաւ օրիորդ Մորէր. չեմ գիտեր ո՛ւր կ'երթանք։

— Կը յիշե՞ս ժան Պորէլ օրիորդը, որ մեր հետ լանքն էր։ Հիմա շատ ինկած է, սիրելի՛ս։ Հայրն, որ փոխանակութեան միջնորդ էր, սնանկացաւ։ Ասոր վրայ ժան Պորէլ աղջկանց մեծ վարժարան մը մտաւ իբր վարժուհի. բայց այս պաշտօն ծանր կուգայ իրեն։ Նիս եղած ժամանակս նամակ մը գրած է ինծի և կ'աղաչէ որ ընկերող տիկնոջ պաշտօն վարելու տեղ մը գտնեմ իրեն։ Այս խնդրածն ունիմ ես։ Պառաւ իշխանուհի մը կայ որ կը ձանձրանայ և ընկերուհի մը կ'ուզէ։ Պիտի իմացնեմ իրեն։ Որովհետեւ նա աղքատ է և ես հարուստ, ինծի կ'իյնայ երթալ իրեն։ Մեք երկուքս իրեն պէտք եղած հանդերձանքը կուտանք, և դու շնորհակալ պիտի լինիս ինծի, որ բարեգործութեան մ'ընկերակից կ'ընեմ քեզ։

Արթեմիս՝ ի պատասխան՝ համբուրեց իր բարեկամուհին, և շարունակեցին իրենց ճանբան, միշտ զուարթ, միշտ ուրախ, ընդ ազդեցութեամբ գարնան այս գեղեցիկ աւուր։

— Ի՛նչպէս գտար մեր ճաշարանին մէջի դրացիներն, հարցուց Աննա-Մարի։

— Շատ շնորհքով մարդիկ։

— Այնպէս չէ՞։

Այս միջոցիս, նշանակեալ ծառաստանը հասնելով, Սէնի եզերեայ ուղին թողուցին և դէպի ծառաստանն ուղղուեցան զառիվեր ճանբէ մը, որ երկու կողմէն ինչպար ու ոսին խնձորենիներով շրջապատեալ էր. հինգ վայրկեանէն զառիվերին գլուխն հասան, և հոն փայտէ նստարան մը տեսնելով զարդարեալ հովանոյ ներքեւ, պահիկ մը նստան յոգնութիւն առին։ Քանի մը վայրկեան յետոյ վարժարանը մտան և օրիորդ ժան Պորէլը խնդրեցին։

Քառորդ մ'ի վեր՝ խօսարանին մէկ անկիւնը կեցած կը խօսակցէին իրենց վաղեմի բարեկամուհւոյն հետ, որ ի սրտէ շնորհակալութիւն կը յայտնէր իրենց, յանկարծ երկու մարդ ներս մտան, որք Շոմոնի պանդոկին մէջ ճաշող օտարականներն էին։ Անոնց մէկն կը քալէր տասներկու տարեկանի մօտ տղայ մը, որ տարօրինակ երեւոյթ մ'ունէր։ Կարծես թէ փոքրիկ վայրենուհի մ'էր քաղաքակրթեալ երկրի մը մէջ նետուած, և իր բնազդմանց և ճաշակաց բնաւ չյարմարող այս նոր կեանքէն ահաբեկ եղած։ Միջահասակ էր՝ սեւ, թաւ, ծանր, փայլուն մազերով, որք իր արեւակէզ այտերն ի վար, և ուսէն ալ թիկունքն ի վար կախուած էին։ Լուրջ և խոժոռ դէմք մ'ունէր, որ կարծես թէ իր տեսութիւնը սահմանող գօրշ պատերէն աւելի հեռի, և իր գլուխը ճնշող ձեղունէն աւելի բարձր կը նայէր։ Երեսը, միօրինակ թխամորթ, խոհուն տխրութիւն մ'ունէր։ Բայց ամենէն աւելի աչքի զարնող բանն իր խոշոր և խորունկ աչերն էին, որք իրենց անքթիթ բացութեամբ կը փայլէին սեւ ադամանդներու պէս։ Օրիորդ ժան Պորէլ՝ դէպի իր բարեկամուհիներուն ծռելով կամաց մը.

— Լաւ դիտեցէք սա տղան և սա երիտասարդն, ըսաւ։ Տղան փոքրիկ արաբուհի մ'է, որ անապատին խորէն կուգայ։ Իսկ երիտասարդը նշանաւոր անձ մ'է. մեծահամբաւ Մաքսիմիլիէն Տանկլար ուղեւորն է։

— Ի՛նչ կ'ըսէք, ա՞յս է, գոչեցին միանգամայն Արթեմիս և Աննա-Մարի։

Իսկոյն յիշեցին առջի երիկուան խօսակցութիւնն՝ որ տեղի ունեցաւ ճաշին ժամանակ Մորէրի ապարանին մէջ։ Այս էր այն արի ուղեւորն, որ միայնակ կ'ուղեւորէր ծածկախորհուրդ Ափրիկէի անապատներուն և անել ճանբաներուն մէջէն. այն գիտցաղն, ինչպէս կը կոչէր Պ. Մորէր, որ խեղճ գերի մը կը պաշտպանէր հրացանի հարուածներով. այն երեւելի մեծ մարդն, որուն հոյակապ անձինք արքայավայել ընդունելութիւն մը կը պատրաստէին։ Խօսարանին բարձր պատուհաններէն արեւը վէտ առ վէտ ներս կը մտնէր, և իր ճառագայթները յունեղէն շրջանակով մը կը պսակէին երիտասարդին խոժոռ ճակատը։ Լիապատար փառաց մէջ կ'երեւէր նա Արթեմիսի, արդէն հռչակաւոր եղած անուան մ'և պարզաբար կատարուած ազնիւ գործերու փայլով։ Երբ կանայք, յակամայից անոր մեծ անուան ազդեցութիւնը կը կրէին, բնազդաբար կը լռէին, որպէս զի լսեն այդ օտարականին, որոյ գործերը ժողովրդական հրաշալի պատմութեանց կարգ անցած են։

— Ուրեմն գո՞հ ես, ժէմմա՛, կ'ըսէր Մաքսիմիլիէն։

— Այո՛, որովհետեւ քու մօտդ պիտի լինիմ։

Իրենց երկար ուղեւորութեան միջոցին, Մաքսիմիլիէն քիչ մը ֆրանսերէն ուսուցեր էր անոր. և գիշերօթիկ վարժարանն այդ սկսուած դաստիարակութիւնը շարունակելով, ժէմմա արդէն բաւական լաւ կը խօսէր կոկորդային եղանակաւոր արտասանութեամբ։

— Այս ծերունին իմ հայրս է, ըսաւ Մաքսիմիլիէն [illegible] երկիրը պիտի երթանք ծովուն կողմը։

— Պիտի սիրեմ զայն, որովհետեւ քու երկիրդ է. և երջանիկ պիտի լինիմ ապրելով այս ծերունւոյն քով, որովհետեւ քու հայրդ է։

— Դեռատի արաբուհին՝ ճակատը ծռելով՝ քանի մը խօսք մռմռաց ցած ձայնիւ։

— Ի՛նչ կըսես, ժէմմա՛, հարցուց Մաքսիմիլիէն։

— Արաբուհին գիշերուան պէս սեւ ու խորունկ աչեր տնկեց անոր վրայ։

— Կ'ըսեմ. — Գոհութիւն Աստուծոյ, առ որ կը վերադառնան ամեն բան։ Դուրս ելնենք, կուզեմ պարտէզը ցուցնել քեզ։

Եւ երիտասարդին ձեռքէն բռնեց, և դէպ ի ծերունին դառնալով.

— Դու ալ կուգա՞ս, հա՛յր իմ։

Եւ երեքը մէկէն դէպ ի պարտէզն ուղղուեցան։

Այս տարօրինակ և բանաստեղծական տեսարանն, Ափրիկեան շողով մը գունաւորեալ, ա՛յնչափ ազդու տպաւորութիւն մ'ըրաւ երեք կանանց վրայ, որ տակաւին քանի մը վայրկեան լուռ մնացին։ Վերջապէս օրիորդ ժան Պորէլ խօսիլ սկսելով, իր ընելիքին վըրայ խորհրդակցեցաւ Աննա-Մարիի հետ։ Իսկ Արթեմիս կը կենար մտազբաղ և խոկուն։ Անպատմելի շփոթութիւն մը կար վրան. անծանօթ բան մը կը յուզէր զայն, այնպէս որ Տիկին Փէրսէն նշմարեց։

— Ի՛նչ ունիս, հարցուց իր բարեկամուհւոյն։

— Կը ջանամ միտքս բերել թէ ո՛ւր տեսած եմ Պ. Մաքսիմիլիէն Տանկլար, և ո՛ւր լսած եմ անոր ձայնը, պատասխանեց Արթեմիս։

Եւ դարձած ժամանակնին, հակառակ Աննա-Մարիի ճգանց, Արթեմիս մունջ մնաց, կարծես իր

(Շարունակելի)

Փիլաւլըգի ֆըրձիւյ. — Եկաւ 1000 տակառ, վաճառեցաւ 1000 տակառ։ Պատրաստ 17,000 տակառ, 9000ն Անգլիոյ և 8000ը ֆրանսական ապրանք։ Հրապարակին հանդարտ է և գիները թոյլ են։

Անուշ. — Եկաւ 250 տակառ. վաճառեցաւ 20 տակառ։ Պատրաստ 500 տակառ։ Գիները չափազանց թոյլ են. վաճառումնք պակաս գներով կը լինին, այն է 7 1/4 ոսկիի դէմ 7 ոսկիով։

Զէնկյ. — Նոր ապրանք չեկաւ։ վաճառեցաւ 100 տակառ։ Պատրաստ 700 տակառ։ Հրապարակին հանդարտ է։ Գիները թոյլ են։

Թիֆտիկ. — Նոր ապրանք չեկաւ։ վաճառեցաւ 100 մնտուկ։ Պատրաստ 200 մնտուկ։ Հրապարակին հանդարտ է։

Միւս մթերաց վրայ նշանակելիք կարեւոր բան մը չկայ։

Օրուան գիներ (Լ. 100Հ)

Երկաթ Անգլ. նոր հենդ.	»	49—
Շուէտ »	»	76—
» Բէլժ. Նէյրոո	»	49—
Շուէտ »	»	79—
» տախտակ No. 1-4	»	64
» » » 5-10	»	74
» » » 11-14	»	84
» չըլիկ (մաս 1-3)	»	60
» թել 3—16 1/2	»	66
Քարիւղ Փարիզի 45 չէքի		67—67—68
Պղպղաս (չէլէբ) բամ. ակս. ակս.		140—141
Անագ (ֆուղա) հենդ.		700
Թիթեղ (Բէնէէէ) 2 մնտուկ		190—195
Կապար, բամ. ակս. հենդ.		120
Պղինձ տխ. հոխ.		13—13 1/8
Զինկօ թերթ 100 հոխան		77-78 ֆր.

Այս գիներ կանխիկ առուտուրի համար են։

ՏՈՔԹՈՐ ԵԴՈՒԱՐԴ Կ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ ամէն օր ժամը 6էն 10 կը գտնուի Պոլիս, Կամուրջին գլխաւոր Թիւչլիւքեան էֆէնտիի Դեղարանին, և հիւանդ կ'ընդունի։

Կիրակի օրերը նոյն դեղարանին մէջ ժամ 5էն 8 մի կը նայի աղքատաց։

Մնացեալ ժամանակները պատրաստ է հիւանդաց այցելել, կամ իւր տան մէջ ընդունիլ, ի Պէշիկթաշ, փօսթա ճատտէ, թիւ 34։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Ս. ՄԻՒՐԱՅԵԼԵԱՆԻ
Նոր և ընդարձակ տեսական և գործնական
Երկհատոր Թուաբանութիւն
Ա. Հատոր.

Այս առաջին հատորը որ միայն ի լոյս ընծայուած է կը պարունակէ նախնական դպրոցաց թուաբանութեան պէտք եղած բոլոր մասերը և գործնական կենաց մէջ հարկ եղած բոլոր թուաբանական հաշիւները, դասագիրք մը ըլլալու բոլոր հանգամանքներն ունի թէ դիւրուսոյց եղանակաւը թէ տեսական հաստատութեանց բազմազանութեամբը և թէ խնդրոց մասին ունեցած ճոխութեամբը և ամէն կարգի ազգայնոց օգտակար գիրք մը կրնայ ըլլալ։

Կը վաճառի ամէն ազգային գրավաճառաց քով գին 12 դր.։ Կեդրոնատեղին է Զաքմաքճըլար փողոց թիւ 20 գրատունը։

ՍԿԶԲՈՒՆՔ ՀԱՅԵՐԷՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Նոր ուսանողաց համար

Գրեց Ա. Մ. Գարագաշեան

Բ. Տիպ

Հայերէն քերականութեան սոյն նախնական դիւրուսոյց դասագիրքն արդէն սպառած ըլլալով, այս անգամ կրկին տպագրութեամբ և կարեւոր փոփոխութեամբք վերստին հրատարակուած է։ Սոյն դասագիրքն խիստ յարմար է նախակրթական վարժարանաց։ Կը գտնուի Ս. Յ. Փափազեանի գրատունը և ամէն գրավաճառաց քով, գին 2 դահեկան։

ՔԷՅՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը բանին ի մէջ Լոնտոնի և Արեւելեան Նաւահանգստաց, Սեւ ծովու և Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտեսա և Դանուբ երթալու համար, և օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից և Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Օրեսթէս շոգենաւը, նաւապետ Ֆրէտերիքսըն, Լոնտոնէն մեկնեցաւ մարտ 22ին Աղեքսանդրիա և Կ. Պոլիս գալու համար։ Ամսոյս 11ին հոս պիտի համնի և անմիջապէս Սեւաստոփոլ և Թայգան պիտի երթայ։

Ճէյմս Հոուէյ շոգենաւը, նաւապետ Լավրիք, Անվերսէն մեկնեցաւ մարտ 26ին, Մալթա, Պիրէոն, Շիրա և Կ. Պոլիս գալու համար։ Հոս կը համնի դէպ ի 15 ապրիլի, և անմիջապէս Դանուբ պիտի երթայ։

Լոնտոնի մէջ այժմ բեռ կ'առնուն հետեւեալ շոգենաւք.

Ճօրճ Տօու, Պաթում, Բօթի և Թայգան երթալու համար, ամսոյս 20ին ճամբայ կ'ելնէ։

Մէտոքէօ շոգենաւը, նաւապետ Մորիծ, որ Մալթա, Շիրա, Կ. Պոլիս և Դանուբ պիտի երթայ։

Լոնտոն երթալիք շոգենաւ.

Սէօօօօ շոգենաւը, նաւապետ Թիլմաուլթ, Քարափքէն և Սելանիկէն հոս պիտի համնի, և ուղղակի Լոնտոն պիտի երթայ դէպ ի 21 ներկայ ամսոյ։

Աւելի մանրամասնութիւններ և գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՔԷՅՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
Գործակալ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլ և Միջերկրական ծովու բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4,200	Ոլինտօ	3,000
Ֆարօս	4,000	Նէֆթիս	3,000
Օսմանլի	4,000	Բէրօ	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Իպիս	2,600
Թեպէ	3,250	Ատալանթիս	1,700
Մեմֆիս	3,250	Լօթէօս	800
Նէրօ	3,250	Օլինթօ	800
Մարէօթիս	3,250	Սեթի	750

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքնաղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ. Գործակալք
Մէյտանճըգ սօգագ, Պոլիս
կամ առ Պ. ՆԵՎԻՑԼ Ե. ՄԱԼԹԱՍ
թիւ 1 և 3, Նարլեան խան,
Վոյվոտա փողոց, Ղալաթա.
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ.

Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս և Ընկ.
Պէյրութ	Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Ց. Վ. Ուիթոլ և Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս և Ընկ.
Մալթա	Սմիթ և Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք և Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ և Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի մէջ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
Արէթուզա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիլքս
Մակեդոնիա	3,500	Մարշ
Ռումելիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այս շոգենաւք կին խամարաններ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամեն ութը օր անգամ մը կը բանին Լիվէրփուլ և Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրոնթէս	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարօքքօ	2,500
Ալճիրս	3,000	Նուբիա	2,500
Պավոնիա	4,600	Բոթնիա	5,000
Պալմիրա	3,800	Բաթավիա	3.200
Պալլաս	2,500	Բալպէք	3,000
Պրինց Քոնսորթ	1,200	Սէրվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սքիթիա	4,600
Քաթալոնիա	4,700	Սարագոսա	3,000
Շերպուրգ	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիդոն	3,000
Կուբա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քեդար	2,500	Թրինիդադ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Բալպէք շոգենաւը, նաւապետ Քիգէրը, Լիվրբուլէն եկաւ զանազան վաճառքով, և ի մօտոյ հոն պիտի վերադառնայ։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ և վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի և Պոսդընի, ինչպէս նաև Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Չ. ՃՕԼԻ, Գործակալ.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան Ղալաթիա։

Տնօրէնք ընկերութեան
ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ
1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվրբուլ։

Ն. ՊԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի և Բաթումի մէջ կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամէն տասն և հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակին արագ ուղեւորութիւն

Տրապիզոն, Պաթում և Փոթի երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է ՛Ալժէրի՛ որ Ապրիլ 11ին Մարսիլիայէն և 18ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լը Ժիրոնտ, որ ապրիլ 11ին հոս կ'սպասուի և նոյն օրն երեկուան ժամ 4ին վերստին պիտի մեկնի։

Նաւուղիչքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակալարն
ԼՈՐԱՆ ԲԸՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, թիւ 114

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվէրփուլ և Արեւելքի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
Ալլոբրոկ	2,500	Ֆլէմիշեան	3,700
Անտալուզեան	2,500	Ֆլորեան	3,700
Աֆրիքեան	2,500	Իպէրեան	5,500
Արաբեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պավարեան	6,000	Իսթրեան	5,500
Պոլոնեան	6,000	Լեսպեան	2,200
Քորինթեան	800	Լիկոսթրեան	2,500
Սարտինեան	2,000	Լիւքեան	800
Տօրօյ	700	Օփօրթօ	700
Էճիփշըն	3,700	Պերսեան	3,800
Ֆօքեան	3,700	Վէնէտեան	6,800
Ֆլորենթեան	3,700	Վալենսիան	6,800

Ֆլավեան շոգենաւը, նաւապետ Հօրն, Լիվրբուլէն մայրաքաղաքս կ'սպասուի ամսոյս 13ին։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի և Պոսդընի միջեւ, և ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ
ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւքէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և Ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաճման և Ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլըրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկօրտատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիտոլ և Ընկ.

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

Շըջան երկրորդ. — Հատոր վեցերորդ. — Թիւ 10. — Մասն առաջին.

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Տոքթ. Մանուէլ Իւթիւճեան հրատարակեց իւր «Մատենադարան»ին մարտ ամսոյ թիւը, յորում Երկրագործութեան վրայ կը խօսի ժողովրդեան դիւրըմբռնելի ոճով։

Այս օգտակար հրատարակութեան վեցամսեայ բաժանորդագրութիւնն 5 դրուշ է։ Գաւառաց համար՝ 6 դրուշ։

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐ եղական գարմանն է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց և այն նպատակին համար ծախուած ամեն բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կընէ գործածողները։

Մանաւանդ ի գականեալ գործածութեանը համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կամաւորեցնէ ու մետաքսանման փայլուն և կակուղ կընէ գլխու կա ծեր մազը։ Որև է պատճառաւ գո նաթափ եղածը անվրէպ իր նա կին գոյնին կը վերադարձնէ. հաստատ մազը կը վերահաստատ ափածին տեղ նոր մազ կը բու սցնէ եթէ արմատը փճացած (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կա րող է մազ բուսցնել երբ արմա փտած է), գլխուն ճերմակ թե չուտով կանհետացնէ։ Միով բան բնական ու փայլուն մազի առատ թեամբ գլխոյն զարդարուելովը ծածողը խիստ վայելչագեղ կերպ րանք մը կստանայ։ Մայրաքաղա քիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթի գործածողք այսպէս կը վկայեն. նուշահոտ ջուր մ'է, չէշը կան թուղթի մէջ ամփոփեալ է. գինը վաճառք և այլ շատեր կը ծախե Այէրի Վիկօրը հարցնել պէտք Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ա րիկեան վաճառատունը ի Ղալաթի կոստանդնուպօլսոյ։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարա ուի բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն Կ. Պոլիս, Բէգա փաշա եօգուշը Նո չարշըն թիւ 33 Մասիսի խմբագր տունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետևե հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ Յոհաննէս էֆ. Տ. Սե սեղեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Երանոս էֆ. Աթա եան.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղուարդ էֆ. Մ րատեան
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէ ւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աւետիս էֆ. Քէ եան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ Խորով էֆ. Խ եան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Սահակ էֆ. Էթմէ ճեան.
ԵԻԴՈԿԻԱ. Գէորգ էֆ. Նապարե
ՄՈՒՇ. Արմենակ էֆ. Խանզադե
ՎԱՆ. Պետրոս էֆ. Գաբամաճե
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ էֆ. Խաչատեան
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թ ճեան.
ԵԴՆՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Կ. Սսկերչե
ՃՕՐՃՅԱՆ. Ֆէրհատ էֆ. Ս. Յ հաւեան.
ՏՓՂԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղա եան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէ եան.

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 31 մարտ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 դրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, դր. 110, 38 առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » ֆր. 22,82 առ — Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ	(դ. կ.)	13,12
բացուեցաւ		13, 9
կէս օրին		13, 8
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի		84,27
	Անգլ. լիր	
Սոցիէթէ Ճէնէրալ 3 0/0		5, 3
» Օթօման		4, 0
Կ. Պոլսոյ Գանձան		8.10
Քրէտի Ճէնէրալ 6 0/0	Օսմ. լիր	.7,
Փոխ. 1865 (Մուբթոն) 6 0/0	Ֆր.	77
» 1865 » 6 0/0		74,
» 1869 (Քինար) 6 0/0		64.50
» 1872 (Գօն տիւ Թրէզոր)		23,
» 1873 (Քինար) 6 0/0		59,
Ռումէլիի երկաթուղի		57,
Լաւրիում	(դ. կ.)	176,
Թրամուայ	Օսմ. լիր	330,
[illegible]	»	985
[illegible]		35
Բէօր	—	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 դրշէն) Դր.

Անգղիական ոսկի	110	8
Գաղղիական »	87	35
Բօլ	90	10
Դրէմից	51	25
[illegible] թուղթ (դարիք)	910	
» արծաթ (նոր)	90	
Մէճիտիէի ստորաբաժանութիւն	108	10
Վեցնոց	90	20
Հինգնոց	103	35
Մէթալիք	101	20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 11 ապրիլ

Անգղ. Քօնս.	102 1/8
Օսմ. »	11 7/8
Փոխ. 1865	14 5/8
» 1869	12 3/4
» 1871	73 1/4
» 1873	21 1/4
» 1875	11 3/4
» 1877	87 3/4
Պանք Օթօման	20 1/8
Ռուս. փոխ. 73ի	87 1/8
Եգիպտ. միացեալ	76 1/8
» արտօնեալ	98 3/4
Տայրա Սանիէ	78 5/8
Փոխ. Ռօշիլտ	97
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	

Փարիզ 11 ապրիլ

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0	113.60,
» » 3 0/0	79,45,
Օսմ. Քօնս.	12,10
Փոխ. 1865	Ֆր. 75
» 1869	66
» 1873	60
Օսմ. Երկաթուղի	57 87
Պանք Օթօման	782,50
Քրէտի Լիօնէ	583,
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	92,1/4
» » Արեւելեան	—
Իտալ. Քօնս.	91, 5
Եգիպտ. միացեալ	387.50
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,24

Վիէննա 11 ապրիլ

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,70
Ռումէլիի երկաթուղի	27,

ԿԷՍ ՕՐ 5,19

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 1 Ապրիլ (Ն. Տ.) 1883, մինչև նոր տնօրէնութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	0	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
	Առաւօտ									Իրիկուն										
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս . . . . Երթ	6 38	7 15	7 44	8 16	8 47	9 13	10 10	10 35	11	12 1	12 30	1 47	2 23	2 59	3 30	4 4	4 40	5 14	5 50	6 26
Գումգաբու	6 49	7 27	7 54	8 27	8 58	9 24	10 21	10 46	11 11	12 12	12 40	1 58	2 34	3 10	3 41	4 15	4 51	5 25	6 1	6 37
Եէնի-գաբու	6 53		7 59			9 28	10 26	10 51	11 15	12 17	12 44	2 3	2 38	3 14	3 45	4 19	4 55	5 29	6 6	6 42
Տավուտ փաշա	6 56		8 4			9 31	10 29	10 54	11 18	12 20	12 47	2 6	2 41	3 17	3 48	4 22	4 58	5 32	6 9	6 45
Սամաթիա	7		8 5			9 35	10 34	10 58	11 22	12 24	12 51	2 10	2 45	3 21	3 52	4 26	5 2	5 36	6 14	6 50
Եէտի-գուլէ	7 5	7 41	8 11	8 35	9 9	9 38	10 40	11 3	11 28	12 28	12 55	2 14	2 51	3 25	3 58	4 30	5 8	5 40	6 20	6 54
Մաքրիգիւղ	7 17	8	8 24		9 23		10 54		11 42				3 3		4 12		5 22		6 34	
Այ-Սթէֆանօս		8 14	8 35		9 34		11 5		11 55						4 23		5 33		6 50	
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . . ժամանում		8 25							12 4										6 59	

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	A
	Առաւօտ									Իրիկուն										
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . . Երթ			7 34									1 39								
Այ-Սթէֆանօս			7 45		8 41		9 45		11 28			1 50					4 40		5 52	
Մաքրիգիւղ	6 50	7 23	7 58		8 54		9 58		11 41			2 4		3 12			4 53		6 5	
Եէտի-գուլէ	7 7	7 37	8 12	8 41	9 9	9 44	10 12	11 27	11 55	1 1	1 39	2 19	2 55	3 26	4	4 36	5 10	5 45	6 22	7
Սամաթիա	7 12	7 42	8 16	8 45	9 15	9 48		11 31	11 59	1 6	1 44	2 23	2 59	3 30	4 4	4 40	5 14	5 50	6 26	
Տավուտ փաշա	7 16	7 46	8 20	8 49	9 17	9 52		11 35	12 3	1 10	1 48	2 27	3 3	3 34	4 8	4 44	5 18	5 54	6 30	
Եէնի-գաբու	7 20	7 49	8 23	8 52	9 20	9 55		11 38	12 6	1 13	1 52	2 30	3 6	3 37	4 11	4 47	5 21	5 57	6 33	
Գումգաբու	7 25	7 54	8 28	8 57	9 25	10	10 22	11 43	12 11	1 18	1 57	2 35	3 11	3 42	4 16	4 52	5 26	6 2	6 38	7 10
Կ. Պոլիս	7 34	8 3	8 37	9 6	9 34	10 9	10 31	11 52	12 20	1 27	2 6	2 44	3 20	3 51	4 25	5 1	5 35	6 11	6 47	7 19